

PLENTZIAKO BIZKAIERA 1860AN
J. KRUZ DE RENTERIAREN LIBURU
EZEZAGUN BATEN ARABERA
(III. ZATIA)

J. M.ª Etxebarria

Cuadernos de Sección. Hizkuntza eta Literatura 11 (1991), p, 81-128
ISSN: 0212-3223
San Sebastián: Eusko Ikaskuntza

Plentziako bizkaieran gaur dagozan bertako lekukoak oso gitxi dira. Hemen aurkezten dodan testu hau 1860 ingurukoa da eta egilea J. Kruz de Rentería. Aita Plentziakoa zan, eta Mungian jaio arren, bere abade bizitza guztia Gorlizen emon eban, 1832tik 1874 arte. Bonaparteren laguntzailer izan zan, A. Uriartek eskatuta, dotrina itzuli ebalako Plentziako euskerara. Baina A. Uriarte eta A. Estarta frantsizkotarrak ez eben onartzen bere idazkera, ez ebalako jarraitzen eredu lez erabiltzen zan grafia.

Sermoi liburu hau ez eben ezagutu orduan, eta abade baten eskuetatik beste baten eskuetara gaur arte iritxi da.

Interesgarria da, itzulpen huts bat ez dalako, Renteriak berak egindako sermoiak baino.

Hemen sarrera linguistikotik labur bategar, sermoi liburuaren hirugarren zatia aurkezten dot.

Los vascoparlantes de dialecto vizcaíno de Plencia y sus alrededores son muy pocos actualmente. El texto que presento, es de una fecha próxima a 1860 y su autor fue J. Cruz de Rentería. Su padre era de Plencia, y aunque él nació en Munguía, estuvo toda su vida de cura, desde 1832 hasta 1874, en Górliz. Debía de ser buen conocedor del euskera de la zona porque el P. Uriarte le pidió que le tradujera el catecismo de Astete al euskera de Plencia, para enviárselo al príncipe Bonaparte. Cosa que hizo Uriarte.

Pero tanto él como el P. Estarta, franciscanos, no estaban de acuerdo con la grafía de Rentería, que no seguía el modelo comúnmente aceptado entonces. Pero Rentería sentía interés por el euskera de la zona y redactó este libro de sermones, que pasó a manos de algún cura y de éste fue a parar a algunos familiares de otro cura.

Aquí presento una breve introducción lingüística y la tercera y última parte del libro. Como no es una simple traducción, puede ser útil para un mejor conocimiento de la variedad de Plencia del euskera vizcaíno.

A présent il y a très peu de gens qui parlent le dialecte Biscalien de Plencia et ses alentours. Le Texte que je présente est daté autour de 1860, et l'auteur est J. Cruz de Rentería. Son père était de Plencia, et quoiqu'il naquit à Munguía, il passa toute sa vie comme curé à Górliz, de 1832 jusqu'à 1874. Il avait dû être un bon connaisseur de la langue basque de cette région, parce que l'abbé Uriarte le demanda de traduire le catéchisme d'Astete en Basque de la région de Plencia, pour envoyer la traduction au prince Bonaparte, ce que Uriarte en effet fit.

Mais tant lui-même que l'abbé Estarta, étant les deux franciscains, n'étaient pas d'accord sur la graphie de Rentería, qui ne suivait pas le modèle couramment accepté à cette époque-là. Mais Rentería était intéressé à la langue basque de la région et il rédigeait ce livre de sermons, qui plus tard parvenait entre les mains de quel- qu'autre curé, et finalement était au pouvoir des parents d'un autre curé.

Je présente ici une introduction linguistique brève, et la troisième et dernière partie du livre. Puisqu'il ne s'agit pas d'une simple traduction, le texte peut être utile afin d'acquérir une connaissance plus profonde du dialecte Biscalien de la région de Plencia.

Sarrera hau, L. Akesolo zanak eta biok prestatu gendun Eusko Ikaskuntzaren IX kongresurako, eta han agertu zan, 405-411 orrialdeetan. Hemen zuzenketa txiki batzuk ipinita agertzen da. Geroago nik traskribatu dodazan sermoi liburu honetako testu guztiak zatika argitaratuta dagoz. Lehenengo zatia, *Plentzia. Azterlanak. Estudios* izeneko liburuan, 246-282 orrialdeetan. Bigarren zatia, *Plentzia. Azterlanak. Estudios* II, 165-197 orrialdeetan.

Hirugarren eta azken zatia hemen doa. Eskuidatziko 136. orrialdetik 234ra bitartean dagozanak dira. Azken bi orrialdeak zenbakarik barik dagoz. Ganera hiztegitxo bat bere erantsi deusat, sarreraren amaieran eta sermoiak banan banan ipini aurretik. Neure arreba M.ª Karmen Etxebarriak lagundu deust testu honeek makinaz idazten eta zuzentzen.

Renteriari buruz X. Alzibar jaunak bere, dato interesgarri gehiago azaldu ebazan gorago aitatu dodan lehenengo liburuan, 55-62 orrialdeetan. Eta gero Bonaparterentzat, A. Uriartek eskatuta itzuli eban dotrina bere argitaratu eban. Hor argitaratu arte ez nebazan ezagutzen pleitu eta Renteriaren bizitzako beste gauza asko.

Datu guzti honeek mesedegarriak dira Plentzia eta inguruko euskera ia galduta dagona apur bat hobeto ezagutzeko. Lekuko hau uste dot egokia dala horretarako.

1. EGILEA

1.1. Sarrera

1975ko udazken eta neguan eta 1976ko udaberrian «Etnografía de Amorebieta-Etxanorako» datoak batzen ibili nintzan José Miguel de Barandiarán Jaunaren itaunak jarraituz. Esan eusten Zornotzako Epaltza auzoko Torre baserrian liburu zahar batzuk egozala. Baserri horretan Kasilda Zugaza bizi zan. Andre honen loba bati eskatu neutsan liburu horreek begiratzeko. Begiratu zituen eta bat eskuz idatzita egoan eta euskeraz. Berak hartu liburu hori eta erakutsi eustan (a).

1.2. Egilearen bizitzaren barri batzuk

Liburu honen egilea Juan Cruz de Renteria zan. Lino Akesolo hasi zan bere bizitzaren barri batzuen hila. Baina ez eban aurkitu bere jaiotza agiria. Geroago Altzibar jaunak 1983-IX-

a) Esku idatzi honek badauka bere historitxoa... Aurkitu nebanian ez nintzan bapere aitua texto zaharretan eta Euskal-herrian ezaguna dan bati telefonoz bere iritxia eskatu neutsan. Esan eustan hoiako sermoi liburu batek ez eukala garrantzi handirik. Eta bakean itxi neban liburu hau 1982rarte. Orduan pentsatu neban XIX gizaldi erdi inguruko liburu ezezagun eta argitaratu bako batek baeukala nahikoa garrantzi, ordu batruk azterketan emoteko. Eta holan ekin neutsan zeregin honi.

Kako artean agertzen diran zenbakiak esku idatziko orrialdearen zenbakia adierazten dabe. Oharrak kako artean dagozan hizkiekaz azaltzen dira.

25an, Euskaltzaindian aurkeztu eban lan baten irakurri eban jaiotza agiri hori. Pedro Juan Cruz de Rentería Mungian jaio zan 1804ko irailaren 14an eta hurrengo egunean bataiatu eben (b)

Izen hau lehenengoz bateo liburuan agertzen da Santa María de Gorlizko «beneficiado» eta abade lez 1832ko irailaren 5an eta bere aurreko Jacinto Olagibel abadeagaz naste agertzen da.

Gero Pedro Krisólogo de Saratxaga «beneficiado» eta abadeagaz naste agertzen da. Hilen liburuan bere izena aurrenengoz 1832ko bagilaren 18an agertzen da. Jacinto de Olagibel 1848ko maiatzaren 11an hil zan, 68 urteagaz. Juan Cruz de Renteriaren izena askenengoz hilen liburuan agertzen da 1874ko maiatzaren 19an. Eta hiltzen da 1874ko maiatzaren 31an bat batean, 70 urteagaz. Hau da bere eriotza agiria: «Día 31 de Mayo de 1874 se enterró en esta parroquia (Górliz), el cadáver de don Juan Cruz de Rentería cura y beneficiado de ella, de edad 70 años de una muerte repentina por lo cual no recibió los santos sacramentos. Y para que conste firmo, Dionisio de Undabarrena».

Aita Uriartek beste barri batzuk bere emoten deuskuz Juan Cruz de Rentería, Gorlizko abadeari buruz bere L. L. Bonaparterenganako eskutizetan. (c).

Behar bada Aita Uriartek deitzen deutso «único escrito de aquella comarca» bere dotriña ezagutzen ebalako. Baina bere, eta A. Estartaren eretxia dotriña honen euskerari buruz ezezkorra izan zan. Eta behar bada horregaitik Renteriak sermoi liburu hau —«liburu» izena berak emoten deutso— ez eban inoiz argitaratu. Dana dala, sermoi liburu hau ezezaguna eta argitaratu bakoia izanez ganera, esan daiteke Plentziako euskera ezagutzeko lekuko hobea goa dala, Bonaparterentzat egindako beste itzulpenak baino, hainbestean mugatuta, ez dago-lako. Bestalde sermoiak literatura didaktikoa dira eta arrazoirko da eskualdeko euskeran egotea. Azkenez Rentería jaunak bere abade bizitza guztia Gorlizen emon ebalako pentsatu ginke bere euskera nahikoa bardintsua zala herriko euskeragaz.

1.3. Eskuidatziaren deskribapena

Baina liburua zelangoa da? Renteriak berak izen hori ipinten deusalako.

200 garren orrialdean, sermoiak amaitu ostean holako gehigarri bat sartzen dau: «Liburu onek deuquesan asuntu edo escritoan aurquituten bada fede edo ellexa (sic) ama santeac irecasten daben contraco gauceric declarauten da dala vorondates contracoa eta ipini espalite legues rretrataric (sic) lotu. Juan Cruz de Rentería».

Kartoizko azalak ditu eta neurri honeek: 21 x 15,5 cmt. Lehenengo orrialdean izen bat eta fecha bat agertzen dira: Juan de Gortazar, 1864. Gero orri zuri bat dator eta bertan nabaritzen da «marca de agua» deritxona. Gero hurrengo bi orrialdeetan eskuidatzi honen aurkibi-

b) Bateo agiria:

«Pedro Juan Cruz de Rentería

En quince de septiembre y año de milochocientos y quatro yo, Dn. Vicente María de Ybarra, Presbítero Beneficiado de estas unidas Yglesias matrices de Santa María y San Pedro de Munguía y sus filiales de Larrauri y Meñaca con permiso del cura Párroco de estas dichas Yglesias matrices Baupiticé aun (sic) niño a quien puse por nombres Pedro Juan Cruz, que según la jurada declaración nació a las siete y media de la noche antecedente: es hijo legítimo de Manuel de Rentería, natural de Plencia y María Josefa de Landesa natural y vecinto de ésta: sus abuelos Paternos, José de Rentería ya difunto, natural de Baquio, y Josefa de Ormaza natural de dicha de Plencia y vecinos que fueron de ella; Maternos José de Landesa y María Antonia de Goyri naturales vecinos y feligreses de esta de Munguía; Padrinos Pedro Antonio de Bolívar y Vicenta Isidora de Bolívar residentes en ésta a quienes advertí el Parentesco espiritual y demás obligaciones que contrajeron en cuia fe firmé

Dn Vicente de Ybarra»

c) BRSVAP, XIV, 1958, 422 y 424.

dea eta edukiak datoz. Hurrengo orrialdeak 1 zenbakia dauka eta holan jarraitzen dabe orrialdeak 232 arte. Beste orrialde bi dagoz zenbaki barik

Orrialde honeetako Idazkera eta aurrekoena bardina da baina hemen ez da agertzen ize-nik amaieran.

Sermoietan lerroak orrialde bakotxean 28-tik 33era doaz. Baina 201 garren orrialdetik 234-ra, lerroak gehiago dira: 39tik 40ra bitartean.

Egilearen idazkera oso osorik erderakoa da. Bokalen artean /eta /berba bardinean erabilten ditu: ylgo, ilteco (2). U-rentzat *u* eta *v* Kontsonanteen artean, k-rentzat, *c* eta *qu*: deuelaco (1).

G-rentzat: ga, gue, gui, go, gu, erderaz legez: guisonac (2).

H mailegu berbetan agertzen da: honrrea (54) eta *horma* berban.

Nahasketa osoa dago txistudun frikari eta afrikatuetan:

z: Ynos (1), meastu (2), lucetutia (2), acie (35), cetan (3)

s: zurre (2), ondazunec (54), Jesucen (55)

x: guesoa (2), caseas (34)

tz: zarzarooan (1), galzuen (1), eriocea (2), zorosat (15)

ts: aceguin (3), deuzo (8), direuco (10), eucen (49), auce (4)

tx: bacoachac (8), chocho (15), guichicoa (22)

j: Elegidu, magestade (13)

Puntuaketa markak eta hizki nagusiak lege barik erabilten ditu. Berba batzuk artezean erderatik hartzen ditu: satisfacciñoa, ametaco, vistea, socorruce, emparetea, ovedencie, subditue, varoi, (62-63)

2. PLENTZIAKO BANATASUNAREN BEREIZKETA BATZUK

2.1. Fonetika

Bokalen artean ez dago gauza berezirik gaurko bizkaieragaz konparatuz. Ez dago bokal luzerik. Idazkeran agertzen danetik, diptongoak orain lakoak dira. Dana dala, diptongo batzuetan *au eu* bihurtzen da: Deu (1), comulgeu (1). Ñ: kontsonanteen aitean, agertzen da, soinu hori egoalako banatasun horretan. *ñ* idatzita agertzen da, nahiz eta batzuetan nahastuta agertu *ñ* eta *n*, idazlearen hutsagaitik. (d)

Txistudun frikarien artean nahasketa zegoen, mintzatzaileen nahasketa adieraziz

Gauza bardina gertatzen zan txistudun afrikatuekaz. (e). *Angeru* forma agertzen da mailegu hitzean (167, 154), *aingeru* formaren parean, beste bizkaierako banatasun batzuetan. *Crucean* (113, 154) forma bere agertzen da hemen, beste bizkaierako banatasunetan *kurutze* eta *kurtze* agertu arren.

d) Esate baterako: ceure oñetan (150), yñes eraguin (164), erlegiño (213), oyñac (32), jaten imiñi (152), ceyñec (35), diño (59), ondo eguiñec (59), baño (60), eta asko gehiago. Baina agertzen dira beste honcic bere: obligacinoac (60), oynec (32), ynondic (32), ecinic (177), cristinauac (150), eguinic (167), oracinoac (33).

c) Hemen nahasketa idazkeran osoa da: guisonen lelengo maëzu icetea (59), nondic datocen (60), alabanzaco (59), ze zoriecoco (60), landaranzat (59), deadarres (62), zor deudena (60), penitenciaco aldaza igaroric (155), gustis osasunzue dala (30), enzuten badeucegu (204), bere acean (150), zucen gorans yoan deiten (60), emon eucen (62), emon badeuzo (203), beragas igoaric (62), zor deuce (59). Zerrenda luzatu daiteke.

-kg- taldea idatzita behintzat agertzen da: buruecgaiti (151).

Agertzen diran sandhiak orain lakoak dira: estabela eta estauquela (1-2); espadogus, espada (199); euqui estabenic (201) esteucela zor (203).

2.2. Morfologia

Mugatzailearen gora-behera: a/e aldaketa agertzen da, behar bada -i- eta -u- aurrean dagozalako: arriec gauche ascoren esaupide baga (201) veguiec (201) escritura sagraduec (1); gustiec (5); glorie (3); perligrue (2); acie (35); errue (199). Baina o + a > oa: gogoa (2) jangoico eguiascoa (202). Aldaketa hau berba hasieran bere edo berba barruan agertzen da: *yquesi, itendu, ikasi* eta *itandu-ren* ordez.

Deklinabidea. *Nondik* kasoan amaierako *k* galtzen da (f). Kaso bardinarentzat-rik atzizkia agertzen da: mendiric bera (105), beraganic (204): -ti atzizkia ere: videti (198) bertati (151). Norengandik kasurako: maezueganic (57), lagun charraganic (57). Nogaz, bizkaieraren bereizgarria dana singularrean eta pluralean: alviste ceruticoagaz (154) emecumeacas (185). Ergatibo plurala eta nor plurala ez ditu bereizten.

Aditz laguntzailea

Oraingo formak agertzen dira baina baita beste forma bat bizkaieraren barruan gaur bere erabiltzen dana: deude (32) euden (154), d/r aldaketagaz (esan deure/euren). Laguntzaile hau agertzen da gaur bere Arratiako banatasunean eta Gernikakoan. Honetan diptongoa galduta: *dere, eren. Daroa* laguntzaile lez: dedique daroa (197).

Aditz soilak edo trinkoak

Aditz soil edo sintetiko honeek agertzen dira jokatuta: egon, entzun, eritxi, eroan, etorri, euki, (ibili) evillenan, ikusi, irautsi (decir) (jarion) dariola. Danak orduko Plentziako banatasunaren lekuko, baina gaur ahozkoan galduta dagoz batzuk: beraz dacuz (302), estacusgus (25) Antonioc direuco (163) baya danzu cerutico deadar bat (19). Irautsi aditzaren geroaldi arkaikoa erabilten dau sarri: direuque: esango dau.

Aditzen aspektua

Aditz perifrastikoak ekintza ez bukatu eta errepikakor bat adierazteko *-ten, -tan* atzizkiak erabiltzen dituzte eta ez *-tzen* atzizkia: aurquituten da (63), estadue artuten (63), adoretan baticuen (201).

2.3. Lexikoa

Izenordeak

Euren forma agertzen da bizkaierarentzat bereizgarria (61). Izenordearen forma intentsi-boa izenorde arruntaren lekuan: ceuen buruecgaiti (151), ceuen seme alabac (59).

Adjetiboak

Banatasun honetako bereizgarriak: coxo (161) chiquerra (161) eta ez txiki; deunge (60, 151, 299). Beste euskal berba batzuetatik eratorriak: erri anchineco eta orainzucoetan (202),

f) Kaso honetan sarritan -k galtren da, -ti, -tik atzizkiaren ordez: munduen asierati (34), lapur bacuc guiso-na bide erleti aldendu («camino reala» 32), deadar eguiñegaiti (32), urten eban purgatorioti (32), caseas campoti (34), bere catean aspiti Ilbreu (154), cruceti bera (149). Galduta ete egoan ba -k hau Plentriko banatasunean?

lecu ereguiec (152), bazar nastuec (58) asagoco errietan (117); sari emozalle (51); alviste ce-ruticoagas (154). Erderatik artezean hartuta: esti maravilloxoagas (161), erreca peligrsoa (228); ce letrasco dan ciencieri (226).

Izenak

Batzuk banatasun honek bereak ditu eta ia ez dira agertzen beste bizkaieraren 9 banata-sunetan: estarric (35) araguie (155, 35, 28, 199); emacumecas (185) ayoze bat (2); yñude ba-tec (63); maezu (59); uguesa (160); anaje (33) pipetea (37); alberriec (151); ydune (151, 154); edoi batec (154).

Aditzak

Apainduric (167-168); ytendu baric (171); yrezaturic (1-2) jasongo yaquen (59); sendatu (153); vetatu, *bete* aditzaren ordeze (149); vireldu, *bialdu/bieldu* aditzaren ordeze (211); villetu-teco (211) eragosten deuso (226), acetuteco (185).

Partikulak

Gaurko ahozko bizkaieran erabiltzen ez diran bi datoz: *oi* eta *ece*: aurquitu oi den peli-gruen (176); fruturic ataraco ece ebalaco (177, 170).

2.4. Egitura sintaktikoak

2.4.1. KOORDINAKETA EGITURA

Kopulatiboak *eta*, ta *bada* partikulekaz: emon eucen angeru batec guibela eta beragas igociric /...../, emon ayteri vistea (63). Alperric bada cansauco dire /...../ justiciec carcelan eta Maezuec escalan (60) (g).

Adbertsatiboak *baya*, *espada*, *baite* partikulekaz: eta aurquituco dire uri eta albo erriec gauce ascoren esaupide baya, baya ez Jaungoicoaren ezaupide baya (201).

Ez nigati negarric eguin espada ceuen buruecgaiti (151)

Es bacarric euren seme alabacgana, baite onen seme alabacgana bere (61) (h)

Disjuntiboak edo partikulagaz

Gurasoan vecoqui illun edo arguie gueyago dalaco umearen vicocean aci on edo deun-guia ereiteco, gurasoac bere escaraceo yrecasico gauce on edo charra, igaroco da, es ba-carric euren seme alabacgana, baite onen seme alabacgana (61).

g) Ygaroric Abram esan dirian errietara, eta amar justo euretan aurquitu eceituelaco, Jaungoicoac auz viurtu cituen Sodoma eta beste erriec, eta salvau Lot eta bere esposea (99).

ezarri Cristiñauac ceuen gogoa nora gure eta lecu gustien aurquituco dozue ilteco peligrue (2) ayoze bat escuetan zeyñegas ulertuten emon gure daben, estabela munduco gauec jasten eta estauquela yños lecu segururic, echean campean, eta guisona aurquituten dan lecu gustian deuquelaco ilteco peligrue (1-2) gustis chiquer eta eceresa da mostacearen acie (35)

eriocea aurrera doa, zurre metu, [.....] eta veguieci zarraturic erioceac eguin deu bere biarra (3) exemplu charrecoa Herodiana (sic) eta bay bere alabea bere, ceinec escatu eban baupristearen vurue (61).

h) erleginoa [.....] zein dan compendio chiquerra verbatan, baya neurribacoa deuquesan misterio eta sentenciantan (226)

Baya artu gure espadogus sacramentu onac, pecatuen il eta condenetan bagara, esta ceruco medicuen errue, espada condenetan danan errue (199)

Esta aurquituco Maria Santissima baño gracia gueyagoco Criaturarie mundu onetan, baya euren guraso Jaquin eta Anac [.....] eroan euden María Jerusalengo Tetmple (60).

2.4.4. MENPEKOTASUN EGITURAK

Menpekotasun egiturak bereizteko kontuan hartuko dogu esakuntza bakotxaren adierazia, nagusi eta menpekoarena, eta horregaz batera agertzen diran aurrizki edo atzizkiak, baina azpimarratuz esakuntzaren adierazia. Eskuidatzi honetan agertzen diran menpekotasun egiturak honek dira: Kausalak, konparatiboak, osagarriak, kontzesiboak, baldintzakoak, kontsekutiboak, helburuzkoak, erazkoak, erlatiboak eta denporazkoak.

Menpekotasun egitura honek atzizki eta aditzaren bitartez egiten dira; baina baita partikulen bitartez.

Menpekotasun kausala: -LAKO + esakuntza nagusia edo alderantziz: jasoten jakalaco araco Noen casati urtenico usoari jasonecoa (34) (i)

Menpekotasun konparatiboa: esakuntza nagusia eta menpekoa legez partikulagaz:

Jarriric guisona espillu baten aurrean, gorpucen irudie presentaute jaca (sic, jacon izan behar leuke) legues, jarriric Jaunaren aurrean gure arimea, da jaungoicoaren irudie berbera. (99) (j).

Menpekotasun osagarriak: -LA; eracuciric /...../ erlegiñoa dala jaungoicoaren escutic urtenic (5) (k).

Menpekotasun kontzesiboa: -GAITI (GAIK) + esakuntza nagusia: guisonac ez ezautu eguinegaiti esta importa, Jaungoicoac dacuz guisonan vioza (225) (l).

Baldintzako menpekotasuna: Aditza baldin eran, atzean daukala baldintzaren ondorioaren esakuntza:

Eta bere errazoayagas zartuco valiz Jaunaren rrevelaciñoico misterioac estudietan, ecer es leque iquisico, eta bay asco galdu (226).

EZKERO partikula + esakuntza nagusia:

i) Esta estozue aurquituco euretan distinguietaco señaleric, gustieac erioceac bardin ychi dituelaco, gustieac neurri bateti igaro dituelaco (5).

Jaungoicoaren contraco agindue zalaco, Faragonen alabeac aguindu eban yñude batec mutillau astea (63)

Chinaco salvajeen artean estabela aurquitu, Jaungoicoaren ezaupideric esteuquen bat, ofreciduten dituelaco euren sacrificioac cerueco espiritu dan divinidadeari (202)

siñisquera edo fede au aurquitu dalaco, humanidadea aurquituco le

j) gach edo trabajuren bat badator modu orretaco echera, laster Jaungoicoac ezarrico dabela socorru. Toviacen echera ezarri eban legues (96).

k) Jaungolcoac [.....] guisonari rrevelau deucecela etorceco demporan jasongo cirian misterioac (34-35)

bere troncotico etorrico zala mundure emacume bat (35)

zeyñegas ulertuten emon gure daben estabela mundoico gaucec jasten eta estauquela yños lecu seguiric (1-2)

eriocea zor daben guisonari, ondo ilteco medioac artu daguicela (3)

eta munduec dino: Jaungoicoac glorie emon deyola (3)

etocen demporatan seme alabac euren gurasoen consentimentu бага, pausoric eguin estayela (63)

l) guisonac ez ezautu eguinegaiti esta importa, Jaungoicoac dacuz guisonan vioza (225)

cein da bada yozac ocitu eta gogortuegaiti guisonan vioza, erlegiño eguiascoaren chinguerac ucatu esquero, verotu varic lotuco danaÇ (213)

Desgracies egonagaiti guisona Jaungoico guzurrecoac adoretan, es orregaiti, errazoisco dan humanidadea, Jaungoico eguiascoaren ezaupide бага aurquitu icen da (201)

baya pecatu onegas aurquitugaiti, erriec nocic peitean igaroten ciriala Jaungoico eguiascoa adoretan (202).

Cein da bada yzozac ocitu eta gogortuegaiti guisonan vioza erlegiño eguiascoaren chin-guerrac ucutu esquero, verotu varic lotuco dana? (213) (II)

Menpekotasun kontsektiboa: Esakuntza nagusia + AIN MODUTEN ZE; baya aci chiquer onegas lurrera ezarriric, ateratan ditus Jaungoicoac zustrai zendo eta errama andiec ain moduten ce, chori baten estarric betatuteco estan aciegas eguin daroas Jaungoicoac chori asco egoteko arramac (35) (m).

Helburuzko menpekotasuna: -TEKO + esakuntza edo alderantziz

Esakuntza nagusia + aditza gurarizko eran. Aditza gurarizko eran + TZAT + esakuntza nagusia.

Jaungoicoac izaitea emon badeuzo erra(zoi)zoisco dan guizonari, da, /...../ gero ceruen gocetan Jaungoian (sic) betico egoteco (59).

Bacochac bada eguin beique aleguiñe, /...../ gure oraciño eta sacrificio santuegas alcan-zau daguien aimbet laster Jaungoicoa gocetea (34).

Guc bere arerioari parcatu eta mau daigunsat, Jesucristoc, etocen demporataraco emon cituen arrigarrisco exempluec, parcatuic bere pasiño santue emon eucen judeguei (53-54) (n).

Menpekotasun modala: -RIK + esakuntza nagusia edo alderantziz. Esakuntza nagusia + menpekota + -LA edo alderantziz. Alviste onegas iqueraturic guisona, urteten deuzo veco-qui eta gorpu gustien ycerdi oz eta larriec (3).

Eta Jose aurquitu biar servietan asagoco Errietan bere ugasa andrea ereguico falso testi-monioagas, calabosoan egon biar, cate, gose eta egarrie lagun dituela (117) (ñ).

Erlatibozko menpekotasuna atzizkiekaz:

-N

-NIKO (a) -NEKO (A)

-KO

Erlatibozko menpekotasuna partikulagaz: ZEIN. Eracuiciric guisosan espiritusco egarrie amataten daben erlegiñoa dala jaungoicoaren escutic urtenicoa, cein dan compendio chi-querra verbatan, baya neurribacoa deuquesan misterio eta sentencietan (226) eta orregaitic urten eban purgatorioti, bere nebac ezarrico berroquei mesan frutuegas (32) (o).

II) baya artu gure espadogus sacramentu onac, pecatuen il eta condenetan bagara, esta ceruco medi-cuen errue, espada condenetan danan erruc (199)

eta bere errazoyagas zartuco valiz Jaunaren rrevelaciñoico misterioac estudieta, ecer es Leuque iquisico, eta bay asco galdu (226) zuri fortune andiec emon baneuzucen, san euecas pobria socorrietaco (97)

m) Deutoronomio (sic). Eclesiasticu, San Mateo eta San Marcosen evangelioetan dagos deadarres: gura-soac ametaco, ain moduten ce Jaungoicoac bere urrengo, gurasoac ametea gure deu. (62)

n) Escritura sagraduec eriocea iminten deu pinteruric vegui baga, guri uiertuten emoteco; ycusten esta-bela (1)

bacochac bada eguin beique aleguiñe, [.....] gure oraciño eta sacrificio santuegas alcanzau daguien aimbet laster Jaungoicoa gocetea (34)

ñ) eracuiciric guisonan espiritusco egarrie amataten daben erlegiñoa, dala Jaungoicoaren escutic urteni-coa, (226)

o) Igaro ceuen gogoagas orraco egun baten zuen gorpucec estalduric lotuco dirian sepulturetara (4) cer bada eguin jaco araco aberas errietan berac gure daben gustie eguiten ebanari (5)

jasoten jacalaco araco Noen casati uretenico usoari jasonecoa ceinec aurquitu ece ebalaco ceseas cam-poti non lotu viortu casara (34)

Denporazko menpekotasuna: -(N) IAN + esakuntza nagusia edo alderantziz. Partikulak + aditz jokatu bakoa. Esakuntza nagusia batzuetan partikularen aurrean doa, beste batzuetan, atzean.

Gehien erabiltzen direnak, *ORDUKO* eta beste bat bizkaieran bakarrik agertzen dana da: *ARIKETA*., *ARTEAN*.

San Vicenten arrebiac purgatorian egoanian beresat ecer ecin eguieban legues (32).

Espauco gure arimeac pecatu mortalic eta bay euren zor, edo venialic imiñico gaitu purgatorian aric eta zor gustien zastispadeciñoa (sic) emon artean (32).

Orregaiti guisonac mundu onetan aguertu orduco, lelengoco bierra deu negarra (1).

Amaitzeko hiru ohar egin gura neukez. Lehenengoa eskuidatzi hau bizkaieraren banatasun baten lekukoa dala ezezaguna eta orain arte argitaratu bakoa. Ganera joan dan gizaldiko Plentziako banatasuneko material askorik ez daukagu Renteriarren dotriñatik eta sermoi liburu honetatik kanpora.

Bigarrena: beharbada Renteriak saio barri bat egin eban orduko sermolarien artean, Markinako euskeraren eredia itxita bere Plentziako banatasunekoa jarraituz sermoietan.

Eta azkenez eskuidatzi hau eskola handi bako pertsona batzuk gorde dabe gaur arte gure herri honetan, beste batzuk artxibo paperak pisura saldu dabezan bitartean. Beharbada ondino baserrien bateko kamararen baten agertu daitezke honen antzeko paperen batzuk.

2.5. Hiztegitxo

A

Acetuteco, (181), acetu: saciar

Alperric (151): en balde

Alviste (154): noticia

Anajia (140): hermano de hermano

Araguis jancicoa (136): Carne, contrapuesta a espíritu

Ariaza (213): arenal

Aurquituten san (151): aurquitu: encontrar

Aydeak (187): parientes

B

Baga (224): sin

C

Camañea (138): lecho

Celan (160): Cómo

Ciqueturic: (199), ciquetu: secar

Jaungoicoac munduen acierati, guisonari rrevelau deucecela etorteco demporatan jasongo cirian misterioac (34-35)

bere troncoti etorrico zala mundure emacume bat ceñeac zapalduco eban lelengoco emacume Eva engañau eban sierpian vurue (35).

Eta lau mille urte garrenian Maria pecatu originalaren marchabaga munduen agerturic, ceyñeac zapaldu eban infernuco sierpiaren vurue (35)

Jesusen ycen gozoa ceñeac esan gure Jaben Salvadorea (137). Ayoac bat escuetan reyñegas ulertuten emon gure daben, estabela munduco gaucec jasten eta estauquela yños lecu segururic (1)

Cispuru (182): suspiro
Coisidu (212): recoger
Contrivuciño (181): impuesto, tributo
Corront (228): corriente de río

D

Deungagosat (179): deunga: malvado

E

Echunic (150), echun: tumbar
Eragocinsa (144): caída, rendición
Erriberbestera (142): extranjero
Ereguec, (152) Lecu ereguec: cómodo
Espada portale batean (142): sino, a no ser

G

Garviteguico (206): purgatorio
Gocetaco (184) gozatu: gozar
Gogo (156): mente
Gogoan (178) gogo: recuerdo
Goitu (139): vencer, superar
Gaiso (198): enfermo
Guzurrecoen (188) guzurreco: falso, mentiroso

H

Hostiqueda (179): patada

I

Icel (179): enorme
Idune (151): garganta
Igaro (155): pasar
Imini (206): poner
Iquesvideac (208): medios de estudio
Itenduten deude (141), itendu: preguntar

J

Joan etorri (184): preocupación
Jagui san (177): levantarse

L

Lango (143): iru erregueana lango valiz: como
Laquio (194): lazo
Lotu (153) lotu salaco: quedar

M

Maminzue (200): nutritivo, substancioso
Mendiarte (187): lugar boscoso

S

Sacontazune (209): profundidad
Siñisqueria (204): creencia, fe

I

Trugoi, trugoyaren (177): trueno

U

Uguezagas, ugueza (156): pecho de mamar
Ulertuten deuce, ulertu (157): entender
Uquetu (182): negar

Y

Ychutasun (177): ceguera
Yñes (179) egyitea (179), iñes eguin: huír, escapar
Yreupideric, ireupidea (224): continuación
Yrecasi (205): enseñar

V

Vecoquien (137), vecoqui: la frente
Veguiretu (209): mirar
Veingo batean (165): momento, en un momento
Velarrondoco (146): bofetada
Vetatu (149): llenar
Villatuten dosue (146), villatu: buscar
Vireldu eban (147), vireldu: enviar
Votiquea (198): medicina
Vulle (179): griterío

Z

Zavalducu (194), zavaldu: difundir
Zoraqueria (190): locura
Zustrati (192), zustrai: raíz, base.

JESUCEN JAYOCEAN GANECOIA (136)

Erruquituric Abram, Isac eta Jacoren (sic) Jaungoicoa vere errien miseriecas, veguiratu eucen erri oneri misericordiegaz, eta zavalduric misericordiasco atead, eta gaur da egune Is-raelgo errieri prometiduco Mesias mundu onetan aguertuco egune.

Sarrera

Jaungoicoac guisonari viraldu eusquion alvisteric onena san Jerusalengo ingurutan ego-san pastoreai viralducoa eta san:

Jaungoicoaren seme araguaia jancicoa jayo zala Belengo portalean; alviste onegaz igaroric pastoreac Belenera eta bertan aurkitu Jaungoicosco umea pobresaric andianean asca bateco galzuetan egoalaco, eta berau bacarric adorau euden pastoreac Mesias eguiascosat.

Erregueren batec honrretan bagaitu, esquerrac celan emon estaquigu; adisquide batec estutasun bateti libretan bagaitu, mesede au estaquigu cegas pagau; vixiteren bat yñoc emoten badeuscu estaquigu cegas cumplidu. Bada Belengo portalean dago ceruco erreguia, gu honrretaco (137) bere humanidade santea; honrrau eban Adanen generaciñoa, beronen naturalecea artu ebalaco; honrrau: demoniñoaren poderio peti, libretan etorri salaco; honrrau,: sacramentu altarecoan arimen janarisat lotu salaco. ¿Celan bada amauco estogu berau gauce gustien ganian? ¿Celango esquerrac emon biar esteucegus, ainbet mesede eguinico Jesuceri.

Bigarren partea

Biarreco basan Jesucen aurreti joan biarca eban precursoreari ayta muturic egoanac, ceinec rrevelauco ycena, cein san Juan imintea; biarrecoa san Jaungoicosco umeari, ondo etorquion ycena angueruec ceruti ecartea. Eta au cen Jesucen ycen gozoa, ceifñec esan gure daban Salvadorea, mundu galdua, erredimiduten etorri zalaco. Jesucen ycenac ce virtute deuquen adierasoteco, biarrecoa da, Erreguen lelengo liburu, eta bertan amazpigarren capituluen dacarren historie sagradue presente imintea.

Goliat erichon filistear giganteac euquiric amenazauric Saul, eta bere erreifñue, ecegoan bere contra urtetecoric, ycen ecic David erichon mutil pastorea; ceifñec arturic, bere sacuen euquesan arribolatarico bat, cein jaurtiric Goliati, vecoquien acerta, eta lurrera ezarriric, Goliatec escuen euquico espateagas, evaqui eucen idune, eta libreu Saul eta bere erreifñue Goliaten amenazuetati. Eta Davidec ataraco bitorie, zor jacon arrivolan escrividuric egoan Jesucen icenari. Infernuco Goliatec galduric Adan, amenazauric euquen guisona, ecegoan munduen noc urten bere contra, ecegoan noc aspiretu bere poderioa. Etorriric bada ceruti Jesusen icena, beronec atara eban bitoria eta espiritu infernuco Goliaten poderioa, David pastoreac, arribolaco Jesucen ycenagas aspiretu eban legues filistear Goliat.

Adan, Noe, Abram eta Moysecen demporaco arime justoac elduagaiti ceruco ateatara Jesucen ycenean rredimidu baric egozalaco alde eguin biar euden ceruti, eta igaro limbo batera, ceruco atec, Salbadore sanac zabaldu artean. Baya dempora onetan graciasco leguean ylten dan arime justue, Jesucen ycenagas rredimiduric dagoalaco, zucen doa ceruetara. Jesusen izenean osatuten cituen Apostoluec mancu, eta genero gustietaco guesoac. San Pedrori escaturic limosnea araco Ellexaco ateatan, ogueta amar urtean, esquian egoten san tulliduec, direuco San Pedroc: esteuquet urre, cider, es beste gauceric zure desgracia socorrietaco, baya Jesucen ycenean, alza gora, eta zoas camañea arturic echera. Jagui, ichi muletac camañea lepoan artu, eta osaturic doa bere echera. Ycusiric mirari au, admiretan da judeaco jentea, eta diño Pedroc: Zuec Barrabas baño deungagosat elelgiديو (139) Jesucen ycenian eguinicoa da mirari au.

Jesucen icenian, igaro Martirec euren tormentuec. Ignacio martirec sarri dei eguinico Jesucen ycenari bere tormentuetan, direuque berdeguet: ¿Cetaraco ainbestean dei eguiten deucen Jesucen icenari? Eranzun euzen Ignacioc: biocean dagoana, miñec eracusten dabela. Quenduric martirioagas vicie Ignaciori, ateraric bere bioza, satituten deude, eta cenbat sati eguin biazta,, ainbestean aurquitu Jesucen ycena. Basamortuetan egosan anacoretac, Jesucen icenagas, goitu arerioac iminico tentacinoac.

Eragocinsa

Gure dabenac igaro munduco trabajue paciencien, artu laguncet Jesucen ycena; gure dabenac arerioan tentacinoetatic libreu, erabilli Jesucen icena min, espan eta biocean; guero aurquituric cerue, meresidu daigun Jaungoicoas betico pocetan agotea.

JESUS TEMPLUEN PRESENTAUCOA

Exordioa

Espiritu santu jaunaren gracias zorturic Jaungoicoaren semia Mariaren errayetan, Maria libre egoan purificacinoco legueti. Jesucristo libre egoan legues bautismuco sacramentuti Maria libre egonagaiti legue onetati, humildades presentau san, bere semiagas templeure, eta Symeon profetean vitartes, ofrecidu Jaungoicoari bere seme Jaungoico, eta eguiascoa sana.

Sarrera

Acerre aurquituric Esau, berari etor / quion (140) vendicinoa, anaje san Jacoboc ayteganic artu eucelaco; esauric (sic) euquen bengancea san, bere anajia yltecoa. Ycusiric Jacobac bere enaje Esauc euquen gorrotoa, Syriaco erriti, alde egueiban Mesopotamiaco errire, eta ameti, viraldu Esauri ganadusco ofrenda bien artean vaquia eguiteco gurariagas, regalu eta ofrenda onec icen esic asco, biarrecoa san euren artean Raquelen vitartecotasune, eta beronec bacarric eguin anaje bien arteco vaquia.

Esau, eta Jacoboren irudico acerracuncea, aurquituric Jaungoico eta guisonan artean, guisonac ofreciduten eucesan jaungoicoari, vaquia eguiteco, animaliecas eguinico sacrificio, eta purificacionac, baya alper cirian sacrificio onec; alper Abraanec, bere seme bacar Isagas eguinicoa; biarrecoa san Manaren vitartecotasune, Jaungoico, eta guisonen artean vaquia eguiteco, Esau, eta Jacoboren artean Raquelena biarrecoa san legues.

Elduric Maria, bere semiagas, Jerusalera, eta ofreciduric Jaungoicoari, Symeonen vitartes, Jaungoico, eta guison san sacrificioa, aplaucauric lotu cen Jaungoicoaren acerracuncea, eta baquia, eta justicie alcarrerri escuec emonic —justitia, et paz osculate (141) sunt—. Ycusiric Symeonec, bere profecie cumpliduric gaurco egunes, escatuten deuzo Jaungoicoari: eronan daguiela mundu onetatic, ycusi dabelaco munduco Redentorea, eta Mariari profeticeu, gaurco egunes templuen presentaucio semia, ycengo dala Martirioco tormentue emongo deucen semia.

Eragocinsa

Ofrecidu bada bachac (sic) Jaungoicoari agradable ycengo jacon ofrendea, quenduric arimeco pecatue, eta eguinic penitencie eguiascoa, ceñegas apa lucauric Jaunaren acerre, merecidu daigun, beraganic betico vendeciñoa.

IRU ERREGUEN GANECOA

Exordioa

Jeremiasen vitartes diño Jaungoicoac: misericordioso da ta, esperanza cendoa beregan euquiric, amodio viciegas villetuten deucenezaco, esperanza cendo, eta amodio viciegas billetu euden Mesias yru Erregueac, eta aurquitu Belenen.

Sarrera

Jaungoicoaren providenciec, araguis janciric aguertu sala Belenem ulertuten emoteco mundueri, beste icerracganic, diferenteco icer bat criadu eban. Ycenic Erregue Magoac astronomu andiec, ulertu euden icer onetati, Jaungoicoaren semia aguertu sala munduen, eta cumpliduric lotu, Balan profeteac anunciauric aurreties cuquen profecie. Eta ichiric euren negocio, convenienci, (sic) iqueratu baric, vide luce, eta igaro biar dituen trajuec, (sic) icerrau direttore deudela, datos yru erreguiac Jerusalenera. Eta bertan estaldiric icerra ytenduten

deude; ¿Non dan jayo dan infantea? Eta Herodecec di / reuque (142) Belengo portalean, eta zuec adauric, erdue emeti nic bere adarau daiden. Baya ycusiric Herodecen vioza Jaungoicoac, bere intenciñoa ycenic Jesus iltecoa, vurle eguinic ychi eban Herodes. Urtenic yru erre-guiac Jerusalengo uriric, doas Belenera, eta bertan aurquitu Jaungoicosco umia, es palacio-an, es colcha vigunen ganian, espada portale baten, asca baten, galzu bazuen ganian, asto, eta idi baten arnaceac berotuten dabela. Siñistoric bera bacarric sala Mesias eguiascoa ad-rau eben, eta ofrecidu urrea, mirre eta incensoa. Jaungoicoac alan errevelauric, Jerusalem bar-ric, artu euden beste vide bat; eta emen lotu Herodes vurle eguinic. Acerraturic Herodes vurle onegas, Jaungoicosco umia ilteco, agundu eban urte bi beranzaco varoyac yltea; angueruec ezanic Mariari, bere semeagas Egitora alde eguiteco, varriro burle eguinic lotu ce (sic) Hero-des, bere erreinuti, alde egueibalaco Mariac bere semiagas.

Bigarren partea

Andie san Abraenen (sic) fedea, Jaungoicoaren aguindus, ychi ebalaco eche, familie, eta joan erri erbestera, jaquin baric non aurquituco eban ostature; baya andiago san yru erreguen fedea, Jaungoicoaren aguindue euqui baric, ychi eudelaco erreñu, palacio, corte, eta conve-nienciec, jaquin baric nora doacen, cer ycengo san, eta non villetuco euden ostature. Euren fede andiegas lagunduric icerrac, aurquitu jayoco infantea, eta adarau euren erreguesat. (143) Aimbeste peligru igaro baric gure fedea, yru erregueana lango valiz, egunero vicitauco guenduque Jesus, sacramentu altaracoan;. baya gueyagotan euquiric pecatuen videac, vixi-tetea, Jesus vixitetea baño. Etorrico da Jesucen profecie gure ganera: etorrico dire Oriente, eta Occidenteric gentileac eta jarri ceruco mayen Abram, Ysac eta Jacobogas, eta Cristiñau cerureco eleguidu icenecoac, euquico correspondie (sic) charragaiti, jausi infernuetan.

Eragocinsa

Au desgracieu estaigun bada Cristiñauac, sari vixiteu deigun Jesus sacramentadue, ofreciduric caridadesco urrea, oraciñosco incensoa, eta penitenciaco mirrea, eurecas aurqui-tuteco betico dan premia.

CIRCUNCIÑOAREN GANECOA (sic)

Exordioa

Prediquetan egoan San Bernardo Jesucristoren circunciñoan ganean, eta admiraciños beteric direuco Jesuceri ¿Certaraco berorrec circunsiñoco sacramentue Berori bada santidade, eta graci gustien autorea? Santu berac diño, bacarric zala humildadeagaiti, pecaturic euqui ecegaiti, zala pecatarien redentorea, eta eurecgaiti circunciñoco cuchilloagas ezar-ri ebala bere odola.

Sarrera

Icenic Jesucristo, ayte Jaungoicoaren semia, bera san santidade, eta graci gustien auto-rea; pecaturic ecequen (144) eta orregaiti libre egoan circunciñoco legueti bere ama santea puficaciñoco legueti, libre egoan moduen, pecatu originalaren mancha baga zortu zalaco. Li-bre egonagaiti Jesus circuncisiño legueti, humildades presentau cen legue gogor onetara, ceifegas eguin eucen, lelengoco sacrificioa bere ayteri guisonan oneraco.

Jesucristoren misterio gustietan aguertu da, bere Jaungoicotasune; encarnaciñoan, an-guerue ceruti lurrera jasteagas; Belengo portalean ceruco ycer batec orientaric iru erreguiac bera adoretan etorriegas; Jordango erriean, San Juanec bauticeu ebanian, bere burue usoa jarri, (sic) eta bere aytac au de neure semia ezanagas; bere eriozan lurre iqueratu, egusque

yllundu, eta achac satituegas. Baya circunsideu sanian ece eban eracusi besteric espada pecatariensaco amodioric andiena, Jaungoicotasunan señaletic eracusi ece ebalaco. Jesucristoc circunciñoco martirioa igaro badeu, gure amodioagaitic bacarric igaro deu; guc bere beraric icen biar deucegun amodioagaiti, circuncideu biar deuzagus arimeco potenci, eta gorpuceco sentiduec; alde eguinic sovervie, avaricie, luxurie, eta Jaungoicoa ofendiduten direan vide char gustietati; baya gustis dire guichi modu onetan circuncideu gure daben cristiñauac.

Eragocinsa

¿Nos artean lucetu pasiño charrac (145) circuncideu baric penitencie eguiascoagas? Gaur bada da urte barrien lelengoco egune, eta biarrecoa da arimen graciasco vici barrie aurquitutea. Ascosanco (sic) icengo da ascanengo urtea, eta gustioco elduco, urtengo esto-gun urteren batera: orregaitic arimeco gracie aurquituric, beragas aurquituco dogu iños acavauco estan zorioneco urtea.

JESUCEN PASIÑOAN GANECOA

Exordioa

Pecatue cer dan estaquienac, betor Gecemanico hortu santure, eta ycusico deu Jesus yñoen pecatuegaiti odolesco ycerdie gorpuz gustiti dariola: tormentus beterico calice ceruti angueruec dacarrela, eta eracusiric Jesuceri, direuquela: Iñoen pecatuecgaiti, araco caliz garraceco tormentuec igaro biar dituela.

Sarrera

Jesucristoc equin biar eban guisonen pecatuegaiti, guizona rredimiduteco, bere aytaren vorondeata. Elduric onetaraco demporea, zartu cen Jesus oraciñoan Gecemanico hortuen, eta oraciñoan egoala, datorquios arimen eta gorpucean igaro biar ditucen tor[mentuec] bere gogo santure: an datorquios gogora, Judacen saldute, Pedroen uquetute, discipuluec desampara, eta bacarric ysteco instantea, idolatra, hereje, eta cristiñau ascoen galdutea, eta arimeco dan tormentuec ezarri eraguiten odolesco ycerdie.

Dolare, eta tormentu onegas Je /sus (146) aurquituric, datorquio Judas, eta emonic bere maesueri, mosu falso bat, iminten deu judeguen escuetan. Itanduric Jesucec: Nor villatuten dozue, direuque, Jesus Nazarenue. Eta gustiec luce lurrera jausten dire; eta bertan dazas Jesucec alcataco licencie emon artean. Direuque Jesucec: jagui gora, eta emen alzauric gora judeguet, bigarren direuque Nor villetuten dozue? Judeguet direuque: Jesus Nazarenue. Emen diño Jesucec: Neu nas, eta iqueratu baric euecas eguino millagroac, ezarten deuces escuec, eta eroan Jesus tropel, eta vurlu genero gustietacoacas, Anacen echera. Anacec direuco Jesuceri: cein da bere doctrinea? Jesucec, betico humildadeagas, direuco Anas pontifice denpora atan sanari, bere doctrinea ceruticoa dala, eta aguirien yrecasicoa. Malco derichan judeguet emoten deuzo velarrondoco andi bet ezanic: ¿Onelan eranzuten jaco pontifice bateri? Jesucec direuco paciencie beticoagas: charto eranzun badot, esan cein den charto eranzucoa, eta ondo eranzun badot, ¿cegaiti emon modu onetaco velarrondocoa? ¿Da evaqui eutzuen velarrie, bere lecuen ozaturic imiñiagaiti, onelaco mesedeac, ¿modu onetaco paque (sic) zor deu? Anacen pretorio, edo echetic daroe Jesus Caifasen pretorio, edo trivunalerara, non egosan escriba eta fariseo / ac (147) Jesucen contra falso testimonioa emoteco. Testiguet itanduric, Cayfasec Jesuceri: Jaungoicoaren semia dan? Jesucec diño: Jaungoicoaren seme eguiascoa dala. Jesucen eranzuteagas acerraturic, soñecoac urretu, eta colera vicien Cayfas zaturic dino: Blasfemia andi bet ezan deu, ¿Certaraco da testiguric? ¿Cer deri-

chazue esan daben verbiagaiti? Gustiec diño, eriocea merecidu dabela. Entreguetan deu Cayfacec Jesus beronen contra amurruturic egosan judeguen escuetan. Elduric onetan gau tristea Jesucensaco, carcelan zarturic, igaro eraguiten deuce, vurlegarrisco gaugue (sic). Ain moduten ce diño San Bernardiño: iñoc estabela jaquingo juicioco egunera artean, judeec (sic) Jesucegas eguinico lozabagaqueriec gau atan, cenbat, eta celangoac cirian.

Igaroric edonos doloresco gaugue, Cayfacec vireldu eban Pilatocen pretorio, edo trivunalerá., Ycusiric Pilatocec Jesus ynocente, eta errubacoa zala, eguinico esplicacino, eta artuco carguetati, libretaco gurariegas aguindu eban Jesus azotetea. Pozturic judeguc Pilatocen aguinduegas, daroe Jesus portale batera eta bertan villoxtu, eta amarrauric cendo pillar bateri, emoten deuces erruqui baco bost mille azote, eta ascaturic gorpuz gustie, jausiric lurrera, es bacarric odol precio / soa (148), baite aragui sati gorpuz sagraducoac, elduric il aguiñera yru bider flaques ozac arturic; eta infernuec asmauco, coroy elor arantza bat eguinic zartu Jesucen vuruen, ceifñec eguin cituen yruogueta amabi sillo vuru sagraduen.

Eguinic judeguc desgarrío au Jesucegas, daroe Pilatocegana, eta Pilatocec ycusiric Jesucec ecequela guisonan ancic, eta errie beragas erruquituco sala modu atan ycusi esquero, atara eban balcoira, eta bertatic eracusiric Jesus judeguei, direuque: erruquitu zaitete guison onegas, bada ya esteuco guisonan figureric. Judeguc diño: estago orrenzaco erruquiric. Icusiric Pilatocec errie ezala aplaquetan modu onetan diño: preso dago bere delituecgaiti, eriocea zor daben Barrabas derichon guison bat. ¿Barrabas edo Jesus libreuco da? Judeguc diño: Barrabas, Pilatocec direuque, ¿Da cer eguingo da Jesucegas? Judeguc diño: crufixeu. Emen Pilatocec aguindu eban Jesus inocente sana crucean crufixeuta.

Zavalduric Pilatocen atea urtenic Jesuces bertati, ezarten deuce cruce pizuzue; daroe Jerusalengo caleatati; tambor, eta instrumentu genero gustietacoacas, alborotauric errie, batatc urten balcoray (sic) (149) besteac ventanara, eta calera, eta gustiec posturic, araco Jesus uri atan palma, eta honrra gustiegas errecividucoa, bostgarren egunian deshonrrau, eta gustiec diño arin crucean vici quenduteco. Urtenic Jerusalengo uritic Jesucec bere cruce astunegas eta zarturic calvarioco videan ceifñetan egoan emacume bat vioza larri dabela, cein san Maria, dacuz bere semia, eta ariñec arin beranaga joanic, estututen deu bezartean, eta pena, eta dolores vetatu, seme eta amaren viozac.

Quenduric alvorans judeguc Maria bere semiaganic, emonic Symeon erichon guison bat crucea eroan eraguiteco, ez Jesucen erruquis, espada idean yllíc lotu deitean, daroe desprecio, vurle genero gustietacoacas Calvarioa (sic), ceifñatara dolores eldu san. Jesus villoxtu eta crucean iru uncegas yosi, esquegui, eta lapur bien erdien yminiric, direuque: Jaungoicoaren semia bazara, jaci baño esteuquezu crucetic bera. Iru ordu egoan Jesus agonien yñoc amparuric emon бага. Emen encomendau eban bere ama san Juanerí, prometidu ceruco erreñue. Dimas bere alvoan esqueguita egoan lapur convertidueri, parque escatu bere ayteri, modu atan imiñico judegucgaiti, encomendau bere espiritue bere ayta beticoari, eta / (150) guedar ylce (sic; icel) bat eguinic acabuco amazan, entregau bere arimea Jaungoicoari, eta eguiñic lotu tormentus beterico sacrificioa pecatariec redimiduteco.

Eragocinsa

Pecatariecgaiti yl cen erioza, eta vicearen jaubea, eta egusquie yllundu, lurre iqueratu, satitu edo apurtu achac. Eta pecatarien vioza es al da damuz apurtuco? Bay pecatarie bay, gaur ganic es Jesucen contraco pecaturic, gaur ganic es pecatuegas Jesucen pasiñoa gueyagotan barristetaric. Damu benetacoagas echunic Jesus ceure oñetan direucegu neure Jesucristo jauna.

JESUCRISTOREN RREXURREXINOAN GANECOA (sic)

Exordioa

Ce poza aurquituten san Jerusalemgo uri, eta bertaco inguruetan Jesus crucen yllic ycusi eudenian. An ycusico cenduen, cristiñauac: Calvarioco mendiric bera etozala judeguc, esquellara, mallu, toca, eta beste garaiteco instrumentu Jesuceri crucean yosiric vicie quenducoecas, diñoela: il dogu erriñu, uri, eta albo erriec alvorotauten ycen dituen Jesus erichon Nazarenue, eta artu beragasco vaquia.

Sarrera

¿Da derichazue lucero yreun ebala euren poz eta vaquiac? Es, espada berrogei ordu eldu zalaco euren gañera, araco Jesucec bere acean (151) joan cirian emacumei esan eucena: Jerusalemgo alabac, es Nigaiti negarric eguin, espada ceuen vuruecgaiti, bada onen ganera etorri biar dabe gach andiac. Eldu salaco euran ganera Jaungoicoac Isayasen vitartes diñoana: alperric erreinue, erri, eta alberriac jaunaren contraco iniquidadeco videac iminico ditues, queyaren moduen Jaungoicoac deseguinic ychico dituelaco.

Alperric bada Judeguc Jesus enterrauric egoan sepulturen imiñi cituen guardi, edo yagolac; alperric escriba eta fariseoac erosten ditues sepultura yagoten egosanac esan deyen: Jesucen gorpuz santue, bere discipuluec osturic bertati eroan dabela. Bada euren iniquidadeac deseguinic ychi cituen Jaungoicoac, sepultureco arrie movidu baric, Jesus vixturic bertati urten ebelaco —hic rresurrexit—

Holofernecec estuturic Betuliaco uri santue, quendu gure bertati Jaungoico eguiascoari emoten eucen adoraciñoa, gure leuque Jaungoico guzurreascoari adoraciñoa emotea; baya, bere iniquidadesco asmo deunguc Jaungoicoac emacume baten escuegas, Judit ederrac Holoferneceri ydune evaquiric aspireturic ychi cituen. Nabucodonorrecec ereguiric piller bat, be / re (152) goyen Jaungoico guzurreascoan ydoloa imiñiric, aguindu bera adorea, eta adoretan estabena, ycengo zala viciric laba zuten egonian zartue; baya Jaungoicoac mendiric ecarrico arri beteagas ezarriric lurrera Nabucoc (sic) ereguico pillera, Nabuco donorres (sic) idi viortu, mendico vedarra yaten imiñi, eta queya zen moduen, bere iniquidadea deseguinic ychi eban.

Judeaco escriba, eta Fariseoac euren lecu ereguiec galdu esteysan eceuden ezautu gure Mesias eguiascoa; gentea atan imiñiric, elegidu Jesus Barrabas baño deungosat, eta crucean vicie quendu, eta usteric artu deudela betico vaquia, dator euren ganera genero gustietaco gacha, Jesucen virtuteagas deseguinic lotu cirialaco euren iniquidadeco asmuec. Duderic es euqui peccatarie, ceure peccatuen iniquidadeac, deseguin dituelaco Jaungoicoac egun baten, eriozaco orduen euren contu ciazta arturic, emongo deuzuleco zure merecidue 'tunc redet unicuiqua secundu opera sua'.

Eragocinsa

Jesucristo vixtu basan vixtu cen gueyago yl eceiteco (sic), vixtu bada peccatarie, urtenic peccatuco sepulturetic gueyago bertara sartu eceiteco proposituegas modu onetaco rrexurreciñoagas aurquitu daguizun vicie beticoa.

JESUCRISTOC CERUETARA YGON EBANECOA

Exordioa

Ellexa ama santeac urte gustien celebretan dituen Jesucen misterioetan, cristiñaturen (sic) vioza vatean poztu, eta bestean tristetu doa: jayozaco misterioa celebretan danian,

poztu, icusiric etorri zala gure arimen Redentorea. Paziñoco santuco misterioan, tristetu ycusiric Jesus crucean il sala gugaiti. Ascencinoco misterioan poztu, eta tristeturic lotuten da cristinuan vioza; tristetu Jesucec mundu onetati alde eguinic umezur lotuten garialaco eta poztu gurganic aldenudagaiti, ceruen bere aytegas gure abogadu eguinic lotu salaco.

Sarrera

Goituric Jesucec bere pasiño santuegas demoniñoan poderioa, eta iqueraturic ychi judeguc bere vixtute edo errexurreciñoagas, ceruetara igon arteco demporan, sari presentau cen bere ama, eta bere discipuluec gana, ychiric euren ganera Ellexea governau, erlegino santuen acie mundu gustien zabaldutea. Prometidu eucen: eurec gana etorrico zala espiritu santu Jauna, eta berac euren miñec liberaldu mundu gustico verba generoa eguiteco, eta sendatu viozac, genero gustietaco trabajuec igaroteco. (154) Elduric ceruetara igon biar egune, daroas ama santea, eta discipuluec Olivete erichon mendira, eta emonic ascanengo vendeciñoa, vere oyñen señalear ychiric arri baten ganian, igon eban ceruetara, yari aytaren alde escumati, yñoc baño gloria gueyagogas, eta lotu bertan gure abogadu eguinic; orregaiti poztu biar deu gaur gure viozac. Estalduric Jesus edoi batec, Apostolu, eta euecas bertara yonecoac cerure adi egosan. Zabalduric ceruec datos euecana angueru bi, eta direuque: Galileotarrac &eren veguire zagoce oraindio cerure adi? Ygon dauen Maezuec ceruetara, berac bada prometidu deuzuen moduen, vielduco deu zuecgana espiritu santu Jauna, bere promesac beti cumplidu dituelaco. Angueruen alviste ceruticoagas consolaric Apostoluec, alde egui euden Oliveteco menditi, eta igaro cenaculu, edo afal leure. Judit emacumeac Holofernecen idune evaquiric, alabanzac emon beucesan Betuliaco uriec Juditeri, Holofernecen persecuciñoti libreu, eta Jaungoico eguiascoari adoraciñoa aurrera bere emoteagaiti, ce alabanzac emon biar esteucegus Jesuceri, bere pasiño santuegas, infernuco Holofernecen persecuciño, bere catean aspiti libreu, eta berac zarratuco ceruco atec, justo dan ari / meanzaco (155) Jesucec gaurco egunes zabaldu cituelaco?

Jesucristoc bada igon eban ceruetara, infernu, eriocea, eta pecatue goituric. Guc bere ceruetara ygon gure badogu, biarrecoa [dogu] goitutea gueure arerio., demonino, mundu eta arague; Jesus (sic) ygon eban ceruetara Oliveteco mendien punteric, eta aldaz andie igaro; guc bere gure badogu igon ceruetara, biarrecoa da penitenciaco aldaza igaroric, virtuteco mendien puntera igarotea.

Eragocinsa

Cristiñauac, Jaungoicoac icetea emon badeusco (sic), da mundu onetan bera servidu, eta ceruen betico bere magestadea ycusteco, onetaraco yarraitu biar deucegu Jesucristoc mundu onetan eravillico pausu santuei: humildade, pacienci, ovedenci, caridades, eta castidaco vide santuen, aurquitu daigun euecas Jesus betico ceruen gocetea.

ESPIRITU SANTU YAUNAREN ETORRERACOA

Exordia

Mesede andiec eguin eucesaan Jesusec arranzale cian discipuluei: bere escolara gueitu, Apostolu, eta sacerdote eguin, pecatuec parcatuteco eta guesoac osatuteco escuvida emon, eracuzi bere divinidadeco gloriec, Jesus errezuciteu sanian sarritan euri aguertu, prometi/du (156) euecgana espiritu santu Yauna vieldutea, eta euren aurean cetuera (sic) igon; baya estire mesede chiquerragoac, gaurco egunes, yrugarren persona, espiritu Santu Jaunac, miñen yrudien euren ganera etorriric, eguin cituen mesedeac.

Sarrera

Jesucristoc bere discipulucet elegiducoac, cirian pobre, eta letra baco arranzale bazuc; yru urtean Jesucegas yvilliagaiti, astun egosan Jesucec yrecasico gaucec gogo, edo vuruen artuteco. Badaroas Gesemanico hortu santure Jesucristoc discipulu onec beragas batera oraciño eguiten, loac artuten cituen; peligruren bat ycusiric, yñes eguiten eucen Jesuceri; emacume batec itandute (sic) badeuce Jesucen discipulue sanenz, uquetu bere Maesue. Jesucristoc ceruetara ygonic judeguen persecuciñoti libretaco, cenaculuen zartu, eta ateaq yciric bertan dagos.

Baya etorric eurecgana, gaurco egunes, zusco miñen irudien, espiritu santu Jauna, Jesucristoc prometidu eucen legues, aurquituten dabe Salomonen jaquiturie baño gueyago, liberaldu euren miñec, munduen dirian verba genero gustietacoac eguiteco, eta cendatu euren viozac, misiño santuec (157) euquesan tormentuec igaroteco. Urtenic cenaculotic, Apostoluen vuru San Pedroc prediquetan deu Jerusalemene Jesucen Evangelioa, eta aurquituagaiti lecu ascotaco gentea diferenteco verba eguiten eudenac, gustiec ulertuten deuce Pedrori berac ciñoana. Mirari onegas convertidu yru mille persona, gustiec bauticeu cituen Pedroc.

Pedroen lagun cirian Apostolu, eta Jesucen discipuluec ortoxic, ecen prevenciño baric, igaro cirian munduco puntu gustietara, eta iqueratu baric goce, egarri, cartela, eta munduen asmau al leitean tormentuec, eta zavaldu Jesucen evangelioa lecu gustietan; oyñic acera vota baric, ezarri, Jesucen amodioagaiti, odola, eta martir eguinic lotu.

Eragocinsa

Cristiñauac bacochoac deuegu Apostoluec euquico misiñoa, bautismuen emonic deuegu Jaungoicoari verbea, bera ofendidu baño lenago, vicea galdutea. Apostoluec ygaroco tormentuec igaroteco obligaciñoric espadeuquegu ygaro biarra deuegus paciencian bacochari Jaungoicoac ezarten deucesen trabajuec, escaturic onetaraco espiritu santu Jaunari bere graci, eta laguntasune, eta guero betico cerue. (158)

TRINIDADE S.S. GANECOA

Exordia

Fedeco lelengo articuluen siñestuten dogu Jaungoico gustis poderosoagan ceñec conservetan dituen ecer ecetati criadu cituen gaucec. Arguiro bada ichasoan ondo governata doyan onciec, daroyala governetan daquien guisonen bat, veguiretu ceru, lur, eta euretaco gauce gustietara, eta icusiric ondo governa, eta ordenas aurquituten diriala gustiec, arguiro dago aurquituten dala Jaungoico yaquitu[r]i neurribacoa. Fedeaq berac yrecasi bere eguiten deuscu, Jaungoico bacar baten dagosala yru persona distinta, ayta, seme, eta espiritu santu Jaunaren icenagas, ceiñen irudie deuquen guisonaren arimeac, deuquesalaco yru potencie entendimentu, memori, eta vorondatearen ycenagas, eta bacarric dalaco arime bat.

Sarrera

Aita, seme, eta espiritu santu Jauna yru berba, ceiñetan dagoan zarraturic Ellexa ama santeaq adoretan daben misterio alzu, eta escutuena, cein bacarric guisonac alcanzau leique fedeco catalajoa arturic, dalaco jaungoicoac rrevelauco misterioa, baya guison arrazois goituoa.

Agustin batec diño: guisonac baqui (sic) beste batec izatea emonicoa dala, arime bat deaquela, eta arimeac / (159) yru potencie deueqecela, baya arimeac yru potencie onecas,

ce moduten eguiten dituen bere eguierac, da guizonac erabaquiten estabean gaucea. Orregaiti guizonac, ecin zartu leite, bere criadorean casa santura. Jaunaren atrivuto veneragarriei adituten, zartuco valiz, galdue ycengo dalaco, Luxbel, Adan, Arrio, eta beste asco galduric lotu cirian legues —Scrutator mayestatis, oprimetur a gloria, Prov. 26, c. 27.

Jaungoicoa andi, eta neurri bagaco da diño Jeremiacec, eta orregaiti guizonac bere errazoyagas alcanzauc estabena Jaungoicoa andi eta neurri baguia da, diño Ecclesiasticuac. Eta orregaiti guizonac ecer quendu, es emon leyona: Jaungoico andi eta neurri bacoa dala diño Jobatec (sic) eta orregaiti igaroten dala guisonan errazoiti gora. Jaungoico andi eta neurribacoa dalaco; diño San Agustinec imiñi ebala bere yarlecue, guizonac alcanzanco estabean alturen, eta bitartean argui bet dabela guizona bere errazoisco veguiecas, edonos adituten acico valiz, argui onen resplandoreagas ichuric isteco.

Jaungoicoa cer dan, eta nor dan jaquiteco, biarrecoa da Jaungoicoa Jaungoico ycen eceitea, eta guizona Jaungoicoa ycetea, eta au im / posibleco (160) gaucea dan legues, eriozaco atetic gracien igaro baric, ecin guisonac yaquin leique Jaungoicoa nor dan, eta cer dan. Ellexeagas siñistoric, Jaungoicoari alabancea emoteco, confesau biar dogu: Jaungoico bacar baten dagoala, iru persona distinta, aya, seme, eta Espiritu Santu Jaunaren icenagas.

Eragocinsa

Sarri icusten dan gaucea da, gustis gozaro artuten ugueza umiac bere amari, veguiretu baric nondic datorren, ce colore deuquen, eta celan tormentan dan; guc bere gozaro artu biar deucegus fedeco misterioac gueure Ama dan Ellexeari, veguiretu baric errazoisco veguiecas celan, edo ce moduten dirian; eta fedeagas aurquituco dogu arimeco vicense, umeac ychuen bere Amari artuco uguezagas, gorpucecoa aurquituten daben moduen.

SAN ANTONION GANECO

Exordia

San Pabloc diño: gustis dala gach Jaungoico, eta guizonaren amodioa euquitea, dirialaco diferenc andicoac Jaungoicoaren aguindu santuec, eta guisonan aguinduec. Gach bada, estala imposible diño Apostolu berac, bada irecurriric anchineco testamentue, aurquituten da bertan Mo / yses (161) ycen zala Jaungoicoaren adisquide bere aguin[du] santuec cumpliduc cituelaco, eta guisonaren adisquide, aguindu santu Jaungoicoarena cumpliduric, guisonari mesede andec eguin euzezalaco; atara Faragonen cate aspiti, ygaro ichas gorrie, desertuen mana erichon esti maravillosoagas berroguet urtean mantenidu eta promisiñosco zorion san errireco videan Isrraelgo errie Moysecec imiñi ebalaco. Irecurten bada testamentu barrie, bertan aurquituten da Antonio ycen sala Moysece (sic) legues Jaungoico eta guisonaren adisquide, cumpliduric Jaunaren aguindu santuec, eguin bere euzezalaco guizonari mesedeac, coxo, mancu, gor, mutu, eta guizonan arimeco, eta gorpuceco necesidadeac socorrietan cituelaco. Bere ganian verba, eguiteco biarrecoa dot espiritu santu Jaunaren gracia, eta berau alcanacetaco, imiñi daigun vitarteco bere esposa castea, ezanic ave.

Sarrera

Aguerturic Antonio mundure Portugalgo erreñuen, eta Lisboaco urien Jesucristo mundure etorri, eta mille eta eun de larogueta amabostgarren urtean; ycenic bere guresoac errenguen troncoti etorriec, eta emon eucen bautismu santue, eta ipini bere lelengo ice / na (162) Fernando. Ichiric Fernandoc gastetaco inocente dirian diversiñoac, dediqueu cen cristiñaur obligaciñoa iquestera, eta eurai arpegui emotera eta aurreraco demporan gramatique, fi-

lososie eta teologieco ciencien dien carrerara. Yarriric, bere estudioan perjuicio baric, velaunico santo Cristo baten aurrean, Jesucristoren pasiño santuco liburutu, atara cituen fede, caridade castidade eta humildadeco frutu ederrac, eta euecas ichiric munduec ofreciduten eucesan honrra, estadu altu, interesac, zartu San Agustingo Lisboaco conventuen. Conventuric urrean, egonic bere gurazo, ayde, eta adisquideac, ceinzuen sari cian vistec, galarazoten eucen Jaungoicoari bere servicio santue dempora gustien emotea, alde eguin eban guardinuen (sic) licenciagas. Zaspigarren urtean, conventu onetati, bacartade, edo desertu baten egoan Monte Paulo erichon conventure, eta es bacarric camviu avitue San Franciscocoa arturic, baite bere Fernandoen ycena, arturic Antonioena. Icusiric bada Antonioc libre bere vure mundu, eta bere joan-etorri gustietati, estaldu bere jaquiturie, eguieban iñocente, eta ecer estaquien bat zalaoa, eta orregaitic eguin biar cituen conventuco lego baten biarrac, hortulau, cociñeru, barrendure, labanderu, eta beste genero gustiec; ychi baric oraciño, varau, eta Morti / ficaciñoari (163).

Jesucristoc bere Evangelioan eguiten dituen promesac, ecin fallau leique, eta ycenic Jesucen promesetarico bat humildadea ycengo dala ensalzadue Antonioen humildadea ereguieban Jesucristoc, ezarriric genero gustietaco graciec. Eta gracia onen vitartes Antonioc ezatuten cituen guisonan vioceco yciltasan, edo secreto cian gaucec, guexo genero gustietacoay emon osasune, falso testimonio arguituteco, ille vixturic sepulturati atara, eta guisonen oneraco bada bere proximueri eucen amodioagaiti, lur, eta ichasoco, gausecas eguin mirariec. Eta orregaiti Antonio san Jaungoico eta guisonan amodiocoa testamentu barri edo gracieco demporan, Moyses anchineco leguan san legues.

Monte Pauloco conventu naguci sanac, desprecio bate legues, direuco Antoniori: eguin daguiela comunidade gustien, sermoi bat. Antonioc direuco: estala posible berac sermoiric eguitea, eta parcatu daguiola aguindu au cumplieteagas. Nagusiac direuco bigarrenes: ovedencien beyan, esan daguiela bere gogora datorquiona. Estuturic Antonio ovedenciaco aguinduegas, doa pulpiture, eta aviaduric sermoya eguiten, ceifñetan atera cituen anchineco eta testamentu barrico historie sagra / duec (164), euren capituluecas espliquetan, arrituric berac eguinico Jaungoicosco sermoyac, *sermoyaz* esan beharko leuke conventuco jaquituncet egosan lagunec, echuten dire Antonioen oñetan, eta escatu parcaciñoa ignorante batesat, eta desprecios ordure artean veguiratu deucealaco, eta Antoniori emoten deuce escuvideta teologiaci ciencia espliquetaco. Es bacarric Antonioc irecasten deu teologiaci ciencia, espada arturic bere ganera prediquetaco misiñoa, Jesucen Evangelio santue zabalduen deu Portugal, Italia, Franciaco erreifñuetan, bere miñec euquelaco genero bateco verbiagas naciño diferenteco verba eguiten euden gustiei ulertuten emoteco virtutea, Apostoluec equen legues.

Antonioen sermoya enzuteco, Ellexaric andiena chiquiena san, atara biar san pulpiture plazara, eta emon bere gustie ecin enzungo eudem. Antonioc equi espaleu doya (sic) ulertu eraguiteco bardinazago dagoanari cein bere ondoan dagoanari, zarraturic dendac, ychiric alde batera oficio, eta genero gustietaco biarrac, vide luceac, eta cansancioac iqueratu baric, gozaldean, eta procesiñoan, eta industria genero gustietacoac Antonion evangelico verba santue enzuten. Eta luce erechin, Antonio prediquetan / (165) aci arteco demporeaeri aguerituric, Antonio penitente eguiasco eguinic, havitu laza, cilicioa garrien, zapata baga, eta ortoxic, castidade, humildade, eta genero gustietaco virtuteagas yanciric bere arimea, eguinic predicaciñoa bere santidadeac lagun eguiten eucela, veingo baten ycusten cirian, bere predicacinoco frutu ederrac, justoac cendoturic lotuten ciralaco euren santidadea (sic) eta genero gustietaco pecatariec, convertiduric lotuten ciralaco.

Bigarren partea

Icenic Jesucristo santidadean iturrie, eta berac prediqueu judeguei sarri ascotan, bere predicaciñoac convertidu baric, euren ychutasunian lotu cirian judeguec; eta euren bioz gogortuegas, quendu cruce baten vicie; eta santu gustien santu danari imiteuric, Jesucristoen santidadeari, justo, eta santu ascoc pecatariec convertiduteco gurariegas; artu euden euren ganera prediquetaco misiño santuco cargue. Cargu onegas igaroric idolatrien zarturic egoan pecatariecgana, eta prediqueagaiti eurei Jesusen evangelio santue, judegua legues convertidu baric lotu, eta tormenturic arrigarriecas, quendu eucen euren vicie, ceinzuec dirian ellexa ama santeac martiresat deuquesan santuec.

Antonioc alcanzau ecinic martirioco (166) palmea, gueso batec galarason eucelaco, Marruecotaco ydolatraccgana prediquetan yoatea erabaqui eban. Martirioa irapasteco gurariegas, doa Ecelino erichon emperadoragana, cein san Ellexearen arerio, cristiñauen verdegue, eta genero gustietaco vicioan zarturic egoana. Antonioc prediquetan deuzo Jesusen Evangelioa, pecaturic urten daguiela, penitencia eguitea; baya Eceleñoc Antoniori martirioco palmea emon бага, echuten da bere oñetan, eta escatu arimeco salvaciñoan erremedio.

Es bacarric Antonioc osatu cituen predicaciño, eta sacramentu penitenciegas guisonan arimeco gachac, baita bere gorpucecoac. Tullidu, mancu, mutu, ychu, eta genero gustietaco gachac osatu, eta testimonio falsoric guisona libretaco, yllec vistuagas. Cer bada eguingo ece eban Antonioc, oraciñoan egoanian, bere besartean jarten basan Jesus ume baten yru-dien? Eta berac emon Antoniori guisonan oneraco san gaucea eguiteco escubidea. Errazoi andiegas bada, estago Antonioen imagiña aurquitu baco ellexa, es hermiteric. Lecu ascotaco hermitec dagos, beteric coxo, eta mancu cirianac, bertan ychico muleta, eta rreliquiecas; zuec bere santu onen devotoac ycen gure dozue, eta errazoy andie deuquezue; zuen (167) guraso, edo antepasaduec ymiñi badabe orraco altaran Antonioen imagiña, da bere vitartes jaungoicoaganic mesederen bat alcanzatiagaiti, sicate, peste, edo beste gachen bateti Antonioc libreu cituelaco.

Eragocinsa

Icen bada zuec bere Antonioen benetaco devoto, imiteu bere humildade, eta santidadeari, eta berac libreuric arimeco, eta gorpuceco gachetati mundu onetan, merecidu Jaungoicoa Antoniogas batean gocetan egotea.

SAN JUAN BAUTISTEAREN GANECOA

Exordioa

Jaungoicoac, bere gogo santuen eternidadean euquico ideai, aciqueria emon eucela, sei mille urtera doa; sei mille urtera Jaungoicoac sobrenatural dan cerue criadu ebala, eta bertan espiritu ucesco angueruec criadu cituela; bere servicio santureco; sei mille urtera Jaungoicoac mundu materiala ecer ecetati criadu ebala. Esan eban Jaungoicoac: eguin bedi lurra, eta lurra bere gauce gustiecas presentau eguio (sic) Jaungoicoari; sei mille urtera doa Jaungoicoac lelengo guison sanari icetea emon eucela, formau eban lur sati bategas gorpuce, eta criadu arimea eta eguinic lotu munduen lelengo san guisona. Apainduric (168) graciegas guison au, aguindu eucen Jaungoicoa adorau, eta amau daguiela gauce gustien ganian; es eucen Jaungoicoac aguindu adorau eta ametaco lurreco animali, egasti, eta ichasoco arraiñei, espada guisonari? Da cegaiti? Guisona bacarric dalaco Jaungoicoaren anecoa, errazoisco, eta egusquien asprien dagosan criatura gustietan andi, eta miragarriena.

Sarrera

Bi mille urtera doa Jaungoicoac guisonari imiñico aguindu santue presente euquiric, araco Zacarias, eta Isabelen seme Juan, ychiric guraso, eta munduco honra eta bertaco gauce gustiec, zaspi urtecoa san denporan Palermoco desertuen ogueta bost urteco penitenciec eguin cituela. Bere oya, lur gogorra; bere jatecoa, mendiec emonico frute mingoza; bere estalquie, camello baten azala; bere verbia, Jaungoicoagas oraciñoan egotea; bere diverciñoa varau, cilicio, eta mortificaciñoa. Zabalduric bere santidadea Jordango inguruetan datos Judiatu comisiñodun bazuc jaquiten mesias eguiascoa san. Itanduric Juaneri danenz Mesias humiltasun beticoagas, eranzun eucen, ataraco comisiñoa ecarri eudenari, estala Mesias, espada desertuen diadar eguiten daberen verbat [verba bat] baño, cein dignu estan Mesias (169) eguiascoan zapataco uguela bere ascaturteco.

Modu onetaco penitenciegas preparaurec, Juan pecaturic eguin bacoa doa Jordango inguruetan egosan uri, eta alvo errietara peccatarieci penitencie prediquetan. Convertiduocoac bauticeu cituen Ayta, Seme, eta Espiritu Santu Jaunaren icenian; baya convertidu bacoai, esan verba iqueragarriec: demoniñoan seme, eta vivora castac: derichasue iñes eguingo dozuela, egun baten Jaungoicoaren juicio iqueragarriti?

Bigarren partea

Azacabarec emon espadeuzo Juaneri predicaciño general eguiñicoac, bertan peccataria sana, icentauten ezalaco; azacabea, martirioa ecarri eucen predicaciño particularac, peccatarieri arpeguian bere peccatue imintec. Ycusiric Herodes erreguia peccatuen saconduric egoala, eta bere peccatuec erreñue escandalizaric (sic) euquela, doa beragana eta berari bacarrean prediqueuric direuco: urtenic peccatuti, ychi daguiela licitu echacon emacume emastesat deuquena, eta emon daguiola Jaungoicoari bere peccatuen satisfaciñoa. San Juanen particular san predicaciñoagas, acerraturic Herodes, carcelan zartu eban Juan, cate cendoac ezarri, eta goce eta egarrien artean (170).

Modu onetan Juan ychiric, Herodecec celebretan deu bere jayozaco egune, preparau genero gustico jateco, eta edatecoa, ecarriic convitera erreñuco principal san gentea. Bascal ostean Herodianac aurrecuec eguiñic, escatu San Juanen vuruie entreguetaco. Noc uesteco ece eban Herodecec bere egunian emon eceucela libertadea preso egoan Juaneri? Peccatu batec beste bat ganera dacarrena legues, lengo peccatuen ganera, egui eban beste iqueragarri bet, Herodianari gusto emoteco, San Juanen vuruie Herodianari entreguetaco aguinduegas. Biarreco san bada Zacariacec, ume san denporan, bere semiari profeticeucoa, cumplidutea. Berdiguec (sic) ydune evaquiric San Juaneri, entreguetan deuce plater baten Herodianari, bere jancean premioraco; eta Juanen arimea, martirioco palmeagas, ceruen zartu.

Eragocinsa

Zorionecoa dala diño Jaungoicoac justuan eriocea, orregaiti zorionecoa Juaneri idune evatea, justo, eta santu ycenic, aurquitu ebalaco betico dan viciea. Zorigaistocoa, diño Jaungoicoac dala peccatarien eriocea, peccatariec icenic Herodes eta Herodiana zorigaistocoa san euren eriocea. Bata tripec ustelduric, eta arravies, Juan yl sanic laster il salaco, eta bestia sey erraldo baten ganian yanzan yvilliric, bere veteco silloa sey erraldoin (171) eguinic, ydunerico esquegui, dandillesca, ceru, eta lurrec amperuric emon baric, erioza cruela eguinic, bieci zorigaistoco dan vicie beticoa aurquitu eudelaco. Aurquitu gure badogu zorioneco dan eriocea, biarrecoa da arimeco santidadea aurquitutea, ceifnegas aurquitu doa vicisa beticoa, ta betico dan zoriona.

SAN PEDROREN GANECOA

Exordioa

Jaquin gure dabenac ce amodio deuen Jaungoicoac bere servicio santuen vici dirianzaco, igaro baño esteuco Pedroen vicececo historiaera, eta bertan icusi deu (sic) Pedroc amau badeu Jesus, amodio orregaiti Jesusec amau ebalá Pedro; bere lagun cian arranzalean vuru eguin ebalaco; eta berari bacarric Ellexaco gilceac entregau eucezalaco; goz (sic) onetan ulertuten emongo dodan moduen. Baya, ave.

Sarrera

Icenic Jaungoicoa guisonari izaitea emonicoa, berac bacarric deuco guisonari jarraitu daguiola ezateco escuvidea. Cumpliduric guisonac Jaungoicoaren dey, eta jarraituteari, Jaungoicoac deuco, guison modu onetacoa, premietaco escuvidea. Aurquituric Pedro eta Cefas arrainzuen, Jesucristoc esan eucen, berari jarraituteco. Ytendu baric Pedroc, cer emongo eucen berari jarraituteagaiti, ychiric chalupe, eche, familie, eta euquen gustie, doa Jesucen acean. (172). Ezanic bada cristiñauri Jesucristoc Pedrori ecenecoa (sic) —sequere me—, bacoachac deuegu berari bacarric jarraituteco obligaciñoa. Ichi ecin badire munduco joan etorriec, Pedroc ychi cituen legues, viceca eroateco biarrecoac dirialaco, biarrecoa da Jesucristori bacarric jarraitutea, gure badogus cumplidu cristiñauac, bautismuen eguinico promesac.

Biarrecoa gurazoac euren seme alabac Jaungoicoaren vildur santuen astea. Igaroric egun baten Jesus, bere discipuluecas Jerusalenera, direuque: neure discipuluec, es uste nere acean etorri bazarie, etorri zariala mundu onetaco convenenciac gocetan, espada neuc igaroeo dodan caliz garraceco tormentuec igaroteco, goce, egarri, cartela, persecuciño, eta munduec asmau aldeizan tormentuec igaroteco. Onetaraco vorondate, eta valoreric esteuquenac, alde eguin daguiela niganic.

Enzunic Pedroc Jesucen platiqea diño: berorren verbac deueque betico dan vicecearen sentencie, euretatic alde eguiten deuenac, ecin aurquituco deu viciza beticoa. Judea gustie berorren contra badator bere, seculu alde egingo estot berorreganic. Alper cansauco da mundu gustie, eta berorri prometidu, munduec asmau (173) al deisan tormentuec berorren amodioagaiti igarotea. Amodio au eracusi eban Pedroc Jesucen contra etorren judegu Malco erichonari, velarrie evateagas. Beste discipuluec ycusiric judeguec etocela armacas Jesus coisiduten, yñes eguin badeude, Pedroc ece eban ychi, bere maizue, peligru onetan, berari eucen amodioagaiti.

Jesucristoc profeticeuric euquena, Pedrogas yason basan, ollerrac yru vider cantau baño, bere maezue uquetutea, san Jesucec berari emon biar eucelaco pecatuec parcatuteco potestadea. Calaco pecatuec parcatuteco potestadea eta beregana confesetan etozan peccariercas erruquie euquiteco; ycusiric bera Jesucen escalan egoala, pecatuen jausi basan, estala cetan iqueratu, mundu galduco escalan, bestiac pecatuen jaustea.

Pedroc Jesuceri jarraitu, eta bere amodioan igaroco trabajuegaiti, Jesucristoc Pedrori eguiñico mesedean ganean da bigarren partea. Yaquin gure bada Jesucristoc celan correspondidu eucen Pedrori bere jarraitu, eta berari eucen amodioagaiti, jarraitu baño estago asuntu onen ganeco historie sagradueri; elegiduric Jesucristoc bere discipulu Pedro, eta bere lagunec lelengoco mesede Jesucristoc Pedro (sic) eguinicoa san: Pedro euren vuru eguitea, eta Jesucec (174) Pedro baric pausuric eguin eceitea: bada Pedroen aurrean vixtu eban Jairo erichon guisonen alabea, berari eracusi Taborreco mendien, Jesucen divinidaduec euquessan gloriec; bere aurrean vixtu Lazaroen gorpuz sepulturen ustelduric egoana; Pedroen

aurrean zartu Jesus Jerusalemgo urien honrra andiegas; berari eracusi Gesemanico hortu santuen, Jesucen arime santeac euquen larritasuna, Pedro larri dago neure animea eriocea igaro artean «tristis est anima mea usque ad mortem»

Baya gustien ganaco mesedea san, ezanic Jesucristoc Pedrori yru bider: ametan dabenez, eta eranzunic Pedroc: berorrec ezautu, eta icusiric gisonan vioza ondo daqui ametan dodana, emotea Pedrori, ceruco gilcea eta eguin Pedro lurreco Jesucen vicarioa, pecatuec parcatuteco esin videagas, ezanic Pedrori: zuc parcatuten dozuna, ycengo da parcatue ceruen, eta parcatuten estozuna esta parcatue ycengo ceruen. Emon eusquion mesede, eta facultade andiogoric mundu onetan Pedrori Jesucec? Ecelan bere es, ymiñi ebalaco bere lecuen mundo onetan Jesucec; baya ece eban ychi desamparata Pedro cargu gustioco emonagaiti, carcelati, angueruen vitartes, Pedro / (175) preso egoanian libreu bere euelaco, eta mirari onegas mundue admirata lotu zalaco.

Eragocinsa

Jarraitu Jesuceri Pedroc jarraitu eucen legues, bacocharen obligaciñoco trabajuec cumpliduric, eta dude baric zuen trabajuen premiao ycengo da ceruetan Jesus betico ycusiegas.

SANTIAGOREN GANECO

Exordia

Diche andie da cristinauc (sic) Jaungoicoaren gueye euquitea, diche onegas aurquituten gara cristinauc bautismu santuegas bere seme adoptivo eguin gaituelaco. Baya diche andiagoo da, bautismuen Jaungoicoan eguiñico promesac cumpliduric, Jaungoicoan gueyeri jarraitutea Santiagoc Jesucristori promes eguiñe cumplidu eucen moduen. Promesau cumpliduric bada Santiagoc, Apostoluen artean lelengo bere odola ezarri eban, goz onetaco sermone ulertuten emongo dodam legues. Baya onetaraco, ave.

Sarrera

Ondo equien Jesucristoc, guisona erredimiduteco, crucean vicicea emon biar ebana: ondo equien, bere erlegiño santea fundetaco biarguinec biar cituela. Egun baten Genezaret erichon iches basterrera elduric, onetaraco elegidu cituen arranzale bazuc, eta euecas yru urtean ivilliric (176) emon euei pecatuec parcatu, bauticeu, ogui arduac consegrau eta bere doctrinea mundu gustiti zavalduteco potestadea. Andieci bacirian arranzale onec Jesucegas egosan demporan igaroco trabajuec, ecirian chiquerragoac, Jesus euecganic alde eguinic, igaro biar cituenac sarriten Jesucec euei esan eucena legues: ni banoa, eta zuc tristetu, eta mundue alegrauco da, uste ycengo dabelaco, mundutarrac, zuei perseguidu, eta zuc tormuetetan yllic, mesede andi bet eguingo dabela munduen.

Jesucristoc ceruetara igonic, arranzale onec egosan, pastore baric ardie aurquitu oi den peligruen; semia bere aita baric aurquitu oy den tristesan; eta esposoa yllic, bere esposoa aurquitu oy den soledadean. Egosan jaquiturie baga, Jesucristoc emonico misiñoa mundu gustien prediquetaco valore baric, misiño santuec, bere ganian euquesan trabajuec, igaroteco, cer eguin ecean, eta cenaculuen ateac zarraturic. Baya etorriric euegana, zusco miñen yrudien, espiritu Santu Jaune, cer jasoten dala derichazue?. Apaindu euren entendimientuec ceruco jaquituriegas; liberaldu euren miñec munduen / (177) dirian genero gustico verbia eguiteco, eta sendatu euren viozac munduco genero gustietaco trabajuec igaroteco. Urtenic cenaculutic, gracia onecas, doas banan munduco puntuetara Jesucen Evangelioa zavalduten.

Euren artecoa san Santiago, eta beroneri tocau eguin Judeaco erreñua prediquetaco; ycenic Jesucristoc Santiagori emonico ycena trugoyaren semia, trugoi baten iceltasunegas prediqueu eban Judean Evangelio santue. Trugoyac votaco centelleac apurtuten dituen legues gauceric gogorrenac, alan Santiagoan (sic) predicaciñoac apurtuten cituen pecatarien vizogortuec eta arime asco ecarri Jaungoico eguiascoaren ezaupidera.

Icusi ecinic Erreñu ataco Emperadore, eta gobernadoreac, euren escola falsoti alde eguiten gentea, jaungoico guzurreascoac ichi, eta jaungoico eguiascoari adoraciñoa emotea, jagui san persecuciño andi, eta icaragarrie, Santiagoc prediqueu eban, doctriñe, eta erlegiño barrien contra; persecuciño onetan yl bere eunden, arrique, Esteban, eta beste martir asco.

Icusiric Santiagoc persecuciño onegas fruturic ataraco ece ebela bere Evangelio doctriñe santuec, vioza vigundu biarrean, gogortu cirialaco / (178) vegiraturic España egoala ychutazun, eta ydolatrien zarturic, Jesucen ezaupidea bertan zavaldueteco, dator Españeco erreñure, eta bere lelengo verbia san: vaquia suecan, es nator zuen ondasunen ville es zuei ceuen honrrac, eta dignidadeac quenduten, espada zuen arimen ville. Zuei parte emoten, celan yl cen mesias eguiascoa, ceiñec rredimidu daben mundu galduric egoana, eta ychi zuec salvetaco medioac. Adorau eguzue izaitea emon deuzuen Jaungoico eguiascoa, ychiric alvora, lurreasco dirian gizonesco Jaungoicoac.

Prediqueuric Santiagoc Jesucen evangelioa Asturi, Galicie, Rioja, Nafarroa, eta Aragon provincietan, eldu bere san Zaragozaco Ebro derichon uren ondora, eta merecidu eban, aguertutea Maria Santissimea aragi mortalean, oraindio vici salaco, eta beronec sendatu Santiago bere misiñoa aurrera eroteco, eta prometidu Mariac, España bere amparuen artutea. Mesede au, datocen demporatan, gogo munduen egon deitean, agundu Santiagori, aguertuco lecuen eguin daguiela ermite bat, eta bertan imiñi daguiela, cerutic angueruec ecarrico jaspesco pillera, ceiñen ganian aurquituten dan manaren imagiñea, ama / (179) virgiña pillar Zaragozaco icenian. Cendaturic Santiago manaren vixiteagas, savalduric Jesucen leguia, ezarriric lurrera idolatrie, eguiñic España deliciasco paradizue, ordendu obispo, eta sacerdoteac, ychiric euren ganera Jesucen erlegiñoa prediqueu eta oñean euquitea, igaro san barriro Judeara martirioco palmea irepasten.

Bigarren partea

Igaroric bigarrenes Santiago Judeaco erreinue, ycenic Trugoyaren semia Jesusec esan euce (sic) legues bertan eguin biar cituen, bere predicaciñoagas, trugoi batec eguin daroacen operaciñoac. Verba ycel, eta iqueragarriecas direuque judeguei: zuec Barrabas baño deungagosat crucean yl cenduen. Jaungoicoaren seme araguis janciric mundure etorricoa, viztu cen yl cenduenic yrugarren egunian, eta ygon ceruetara. Demonioan seme, eta bivora castac derichazue yñes eguitea, egun baten, berac zuecas euquico daben juicio iqueragarriti? Ecelan bere es. Modu onetan prediquetan egoela, judegu ychutuec ezarten deuces euren escu sacrilegioscoac Santiagori, eta preso arturic, cateacas amarrauric, guedar, vulle, eta blasfemie iqueragarriecas, velarrondoco, hostiqueda, eta arrastaca, daroa Herodes Agripa (180) erichon Judeaco erregiagana. Pozturic Herodes presa onegas, Judeguei gusto emoteco, causeric formau bario agundu Santiagori ydune evatea. Quenduten deuce vicie Santiagori, eta bere eriozan jasoten da terremotu iqueragarri bat Judeaco Erreñuan eta iqueraturic lotu Judeaco gentea.

Il san bada Santiago bere maesuec emonico misiño santue prediqueu evalaco, ezarri eban bere odola, Apostoluen artean lelengo, eta aurquitu martirioco palma ederra, beragas jarteco ceruetan amabi tribuen vuru eguiñic. Il san Santiago, baya esan yl Españegagas asturic egoteco, ceruti España bere amparu baric egoteco, ascanes ulertuten emongo dan moduen.

Españolac, bizcaitar nobleac, ceuen vicia baño, ceuen erlegiño santea gueyagotan deuezuen cristiñauac, gure ayta, eta maezu san Santiago yl cen; baya Santiago illegaitic, España lotu ce (sic) bere proteciño eta amparu baga? Derichazue Santiago astu zala bere oyu aagraduecas santifiqueu eban Españeagas bere min sagraduegas, demoniñoari yñes eraguin, eta Jaunaren ezaupide eguiascoa zavalduco Españeagas? Es cristañauac, es; bada yl-teco demporan, / (185) aguindu eban bere gorpuz sagradue Españeara ecartea, eta guisonac ecarri ecin euelaco, Judeaco gobernadoreac eragoci eucelaco, Jaungoicoaren escu poderosoac datar, ichasoac millagros, Galiciaco provinciara ecarri ebalaco. Provincie onen vuru dan Santiagoco Catedralian aurquituten da Santiagoan (sic) gorpuz sagradue gaur artean, zor jacon veneraciñoa españolac emoten deuceala. Ceñen amparuac Españea agarena erichan guison amurruten persecuciñoti, Santiagoc Españean libreuco persecuciño gustiec ezateco, biarrecoa da, egun gustie, eta orregaiti zuen atenciñoa larregui molestau eceiteco, bacarric esango deuzuet, Ramiroen demporan Santiagoc Españeari emon eucen amparue ber (sic) presenciegas, yllic begoan bere.

Dempora andien Españeac paguetan eucen Marrucuen erreguiari trivuto, edo contrivuciño infamesco bat, cein san urtean bein eun doncella, eun birgiñe Marrucuetara viraldutea. Sufrido ecinic Ramiro, erregue denpora atan sanac, eun doncella bere erreñuti atara eta ozo amurruen escuetan imintea, euren pasiño deunguec, acetuteco, doncella cirian emacumecas; sufridu eciñic eun doncellac, euren guraso, eta familieti alde eguiten euden demporan, ezarten cituten / (182) negar, cispuru eta deadar, ceinzuen negarrac apurtuten cituen vicoc gogorenac. Sufridu ecinic gurazoac euren alabac, ataraco entreguetan cituen demporan, euquico sentimentuec Ramiroc uquetu eucen infamesco san trivutoa paguetea Marrucotaco Erreguiari, eta declarau guerrea.

Icusiric Marruetaco erregiac faltau jacola acetuteco ardi mansoa, dator amurrus, eta exercitu andiecas Abderraman erichon Marrucuen generala Españeara. Jarriric aures, Ramiro, eta Abderramen euren exercituecas igaro batallera bata besteari emotera. Ycenic Ramiron exercitue gustis chiquerra, galdu acciñoa, edo batallera. Dolores, eta gauguec lagunduric rretireu cen Ramiro bere genteagas Clavijo erichon mendire.

Estutasun orretan jarriric Ramiro gaugues oraciñoan ceruti aguertu equion Santiago eta direuco: Ramiro arturic animue, eta Jaungoicoagan confianzea imiñiric, deuquesun genteagas, urten eguizu batallera, eta neu ceuges icengo nas. Alviste onegas pozturic Ramiro, parte emonic bere general, eta tropeari, Santiagoc ceruti ecarrico embajadea; cendaturic modu onetaco zorioneco alvisteagas, urtenic batallera, agurturic Santiago, / (183) deseguiñic lotu cen Marrucotarren exercitue, ychiric yllic Santiago bere saldi zurien aspian, yrurogueta amar mille Marrucuen tropacoac. Amparu onen erretratue, deuquezue altara orretan, eta veguire ondo berari esquerrac emonic eguiñeco mesedeagaiti, bada berari sor deuzo Españeac eucen trivuto infameti libretea. Zuec doncella zarienoc Santiagoc libreu espanduesan (sic) trivuto onetati, dude baric, galdue ycengo zan Marrucotaco ozo amurruen escuetan, orregaiti ycen biar zaria Santiagoen benetaco devotoac.

Eragocinsa

Santiago da bada gure aita, berac ecarri eusculaco fedea; gure Maezu, berac Españean irecasi ebalaco cerureco bideac; eta bere amparue, berac libreu eta libretan gaitulaco gach genero gustietati, anchineco leguian Moises batec Israelgo errie libretan eban legues.

Bere ycena davil soldaduen miñean, batallaren bat asten dan denporan, bera proctetoresat artu oy delaco. Escatu bada Santiagori, conservau, eta zavaldu daguiela mundu gustien guri berac ecarrico erligiño santea, defendidu daguiela areno gustietati, eta anparau gaicela

orein, eta eriozaco orduen gure arimec salvetaco, eta beragas ceruen Jaungoicoa betico gocetaco.

SAN ANTOLIN GANECOA

Exordioa

Esautuco valiz cristiñauac ce valio andicoa dan, bacochar geure gorpucetan deuegun espiritue, cein den arimea, es guenduque euquico beste gogoric, mundu onetan, espada bera salvetaco gogoa, baño alhora ichiric mundu onetaco ecer valio esteuden joan etorri gustie.

Jaungoicoac Egusquien aspian izatea emon deucean criature gustien ganian da arimea, dalaco berau bacarric, Jaungoicoaren yrudi, edo anecoa. Jaungoicoac criaduric lurre, eta bertaco gaucec, euren poderioa emon eucen bacarric, arimesco dan guisonari; eguin bacituen ceruec, da arimeac, bertan Jaungoicoa gocetaco; eguin bacituen Angueruec, da arimec jagoteco. Jaungoicoac artu badeu guisonaren naturalecea eta emon videncea, san arime galduric egosanac rredimiduteco; orain bada arimea da, ceru lurre baño, valio andiagocoa, beronegaiti criaduec dirialaco.

Ezauturic gaur veneratu dogun santuec, ce valio andie euquen arimeac eguin cen mundue baño andiago, bertaco gauce gustiecy ofñespico gauzaren moduen despreciau cituelaco, infernue yaquitunago, bere lazuetati alde eguebalaco; eta bere gorpuce baño go / gorrago (185) varau, mortificaciño, eta tormentuegas aspiritu ebalaco; eta bacarric villetu bere arimea eta beste bazuenac, salvetea; goz onetaco sermoyan ulertuten emongo doda (sic) legues baya onetaraco biarrecoa da, ave.

Sarrera

Icenic guisonac euqui aldeyen negocioric andiena, arimea salvetea, veguiretu viar deuzo astiro, ce valio deuen arima gorpucean estalduric deuenac. Fedec eracusiric arimea, bere pensamentuegas, igaros doa Jaungoicoaren aurrera, eta icusiric ce gloriec deuquesan Jaunaren servicioan, mundu onetati alde eguiten deuen arimeanzaco, despreciauten ditus mundue, eta bertaco gauce gustiecy. Cerure veguireturic Ignacio Loyolacoac diñoan: ce ece, eta ecer eza da mundue, eta bertaco gauce gustiecy; arimea doa fedec irecasiric, bere pensamentuegas infernure, eta icusiric Jaungoicoac castiguetan dituela, pecatuen il cen arimea, yñes eguiten deuzo demoniñoan lazuei, eta eguin Jaunaren siervo benetacoa.

Antolin san erreguen odoleti mundure etorricoa, bere gurazoac cristiñauac ycenic, emon eucen bautismu santue, eta lotu umezur, eta gureso baga, zaspi urte cituen demporan, eta orregaiti joan biar eban, bere osa / ba (186) Teodoro erichon erreguijan tutelara, edo ondora, beste amparuric ecequelaco. Teodoroc adoretan cituen guzurrezco ydoloac ydolatrien zarturic egoelaco, eta emen aurquitu Antoli gastea, bere arimea galduteco arrisquen, ecequelaco noc yrecasi ce valio andicoa san arimea, zuec cristinauac deuequezen legues, Ellexa pulpitu, confesonario, eta zavillen lecu gustien, noc irecasi ceuoc gure ycenic arimeac ce valio andie deuen.

Antoliri estutazun onetan, espiritu Santu Jaunac yrecasi eucen ce valio andie deuen arimeac, beste dempora baten Apostoluei yrecasi eucen legues, eta cendatu Antolin (sic) viza bere osaba paganu sanac, ymiñico eucesan persecuciñoac paciencien igaroteco. Espiritu Santu Jaunaren arguitazunegac, eta yques vide santuegas, jarriric oraciñoan Jaungoicoaren aurrean, atera eban Jaungoicoaren anditazunean esaupidea, bere misericordie, eta guisonanzaco euquen vondadean esaupidea, eta berari zor jacon amodiogaiti, bera ofendidu baño lenago, videncea galduteco esaupidea.

Etorric Teodoro, Antolin (sic) santidadeti ezaupidera, bere loba cristiñau (187) zala, estu artu eban bere loba gastea, ychiric cristiñau ycetea, ychiric Jesucen erlegiñoa, adoraui da-guiela bere echean egoan jaungoico guzurreco-Idoloa, espalbere bere ganera ezarrico di-tuela, cristiñau dirianenzaco deuquesan castigu eta tormentuec.

Ycusiric Antolic emen galdu biar ebala bautismuco gracie, adauric Jaungoico guzu-rrescoa, eta galdu betico bere arimea, alde egueiban, beste dempora baten Juan Bautistea Palermoco mendi artera egui eban legues, Salerno erichon mendiarte batera eta bertan igaro oguetabi urte, oraciño, varau, mortificaciño, eta penitente eguinic. Yaquinic Antolic, es bacar-ric salvau biar ebala bera, baita proximue bere, bazamorturic alde egueiban Erromara, eta ycusiric bere santidadea, ordendu euden diaconaduco ordea sagraduegas.

Bigarren partea

Arturic ordea sagraduegas Antolic, apostoluen misiño santuco cargue, ygaro san Fran-ciato Tolosara, bere aydeac ydolatriaric atera, Jaungoico eguiascoaren ezaupidera ecarteco egarriegas, lagunduric predicaciñoari miraric, Moises bateri lagundu eucen moduen, Antoli, bere escuco paluegas, ach (188) baten golpea emonic atara eban iturri eder bat eta beragas, gaur arte consolauric ychi uren faltan trabaju asco euquen gentea. Mirari onegas, eta predi-caciñoagas ecarriagaiti Jaungoico eguiascoaren ezaupidera gente andie, esan convertidu bere ayde osaba Teodoro, ceifñec jaquinic, bere loba dabilela Jaungoico guzurrecoen ydo-loac lurrera ezarri eta euren lecuen Jesucen erlegiño santea zavalduen coisiduric Teodoroc bere loba Antoli, calaboso baten sartu, cargau cate, eta grilluecas, eta goce, eta egarriec yl daien ecer emon eceiteco aguindu eban. Zaspigarren egunean, preso imiñiric, eta usteric Te-odoroc, zaspi egun asco ciriala goceac eta egarriec ylteco bere lobe, yllic topatuco ebalaco pozagas, doa calabosora, eta bertan aurquitu eban Antoli, cerutico argui betec calabosoco ylluntasune arguturic, Jaungoicoari alabanzac emoten. Eta direuco bere osaba san Teodoro-ri: Neure osaba, uste ycen dozu, goces eta egarriegas ni yllic, zaspigarren egunian calaboso-an zarturic, aurquitutea? Jaquin eguizu Jaungoicoac, bere criaturec, es bacaric mantenietan dituela oguiegas, baita bere graciegas Jaungoicoagas aurquituric, estago ecen faltaric. Echacan falta (189) Daniel bateri, goces egosan leo artean lesoan zarturic egoan demporan, esta bere Jonaceri yhasoco ondarretan arrain baten barruan egoan demporan; eta es Babi-loniaco yru mutil gasten, zu iqueragarri bategas vizturic egoan carobien zarturic egosan demporan; eta niri bere echat falta ycen, Jaungoicoaren laguntasune, calabosoan egonico zaspi egunetan, bere graciec mantenidu nabelaco.

Acerraturic Teodoro bere loba viciric ycusi, bere verbac enzun, eta echierie dala, bere lobac daravillen gustie, barriro zartu eban calabosoan, eta Teodoro guerra batera joanic, ber-tan bere vicie galdu eban. Jaungoicoac bere siervo san Antoli, beste dempora baten Aposto-lu San Pedro calabosoan cateacas egoana, angueru bategas libreu eban legues, alan angue-ru bategas libreu eban calabosoti, eta icusiric Antolic Jaungoicoac yrugarren aldiz eguiñoico mirarie, esquerrac emonic mesede onecgaiti beragan confiancea imiñiric, igaro san Pamiaco bacartadera, ceifñetan leso baten zarturic, eguin penitente goce, egarri, mortificaciño, oraci-ño, eta obra onac egiñic. Mendiatac evlacen casadora bazuen chacurrec lesoan aurquituric Antoli, (190) ecelan eceude aldendu bertati, eta Yoanic bertara casan evlencenac, dacusde Antoli, eta daroe, judeguec Jesus, Anas eta Cayfacen aurrera eroan eben moduen, despre-cio, barre, eta burlen erdien, Antoli lencuzu, cein Teodoron urrengo tronuen zartu cen Gala-ciano erreguan aurrera.

Ycusiric Galacianoc bere lencuzu Antoli, ortoxic, bere gorpue (sic) estalduteco euquen soñeoa satituric, colorea zurituric, azur, eta azala baño bere gorpucean estituela, egoala yllic

egoten dan baten irudien, Galaciano direuco: Antoli, zoratu egin jazu modu orretan ivilteco? Ceure generaciñoa deshonrau, erriece alvorotau, gueure leguia zapaldu eta genteac barre, eta vurle eguiten deuzue. Ychiric orrec zoraquerioc, arturic juicioa, artu eguizu ceuri toquetan yazun principadue, eta gozau eguizu munduec ceure odolari ofrecietan deucesan convenien- ciec, eta vici vaquian.

Emen Antolic, bere lencusu Galacianori direuco echat zoratu, juicio completoa deuquet, bacarric adoretan dot Jaungoico eguiascoa, ceiñenac dirian erreiñu, eta mundu gustie, berac criaduec dirialaco; zu zara zoro, eta arimeco ychutasunegas (191) zagozana, adoretan dozu- zelaco, guisonan escutic urtenico jaungoico guzurreco, eta idoloac, eta zuc adoretan dozun Jaungoico guzurrezco au baño lenago, neure arimeco viecea galdu bano (sic) lenago gor- pucecoa galduteco prest nago, eta ezarri nire ganera edocein tormentu. Acerraturic Galacia- no Antolic ezaneco verbacas, oraturic daravil dandarres, osticoca, vulceca, uleataric tireca, eta belarrondoco andieci emonic, aguindu bere visteric quendu, eta vicie quenduteco. Arturic berdeguec, eta eroanic Aregio derichon uren ondora, evaquiric ydune eta beregas zorbalda bata, vota bere gorpuce uretara, eta bere arime valio andicoa, egunero, bere pensamentue- gas, ceru eta infernuetara joaten sana, ygaro gaurco egunes Jaungoicoa betico gocetan.

Eragocinsa

Cristiñauac aurquitu gure badogu, Antolic gaurco egunes aurquituco zoriona, biarrecoa da arimean pensamentuegas ceru, eta infernuetara egunero igarotea, ceynzuen consideraci- ñoac, alde eraguingo deuzuen pecatuti, eta santifiqueu arimea, eta guero aurquitu, Antolic, gaurco egunes, aurquitu eban zoriona, amen,

SANTO TOMACEN GANECO

Exordioa

(192) Dudebaco gaucea da, santuec ceruen dagocela, eta elizac gugaiti Jaungoicoari erregututen deuceala, eguin baditues cristiñauac ellexa eta hermitec, eta euretan imiñi san- tuen rretratu, imagiñec, da eurec Jaungoicoagas vitarteco imiñiric gure aurreti mundu onetati joan dirianac, mesederen bat alcanzau dabelaco, justoa da bada eurec imiñico, Jaungoicoa- ren honrraco, eta santuec berari erreguteco (sic) festividade, edo jayec guc celebretea, gaur Tomas santueri particular dan cultoa emotea. Biarrecoa da bada, santu onec munduen vici sanian jarraituco virtuteac zuei presente imiñiric, bere virtuteac zuec bere jarraitutea, emetic aurquitu daguizuen berac aurquituco zoriona baya onetaraco biarrecoa da ave.

Sarrera

Ce argal, eta ecer esa dan guisona Jaungoico bago, berau bago, besteric estala guiso- na diño Job Santuec, espada aucesco zacu bet. Baya Jaungoicoagas badago guisona, da, mundue baño andiago, infernuec baño jaquitunago, eta aragueiec baño gogorrango. Jaungoicoa- gas cengosan Sanson uri santuco atec zustraiti atara, eta leoayan orzac (sic) ascaturten cenducenian; baya Jaungoico (193) bago Dalila emacumeari, ceure indarren virtutea non egoan ezanic filisteoarrac veguieci atararic ychi cenduezanian David argal, eta bacarric cen- gosan, eragociric ceunquen frutue yan, eta Unas ylteco peligroric andienera vota cendue- nian, baya Jaungoicoagas cengosan, Natan profeteac pecatuco lozorrotic yrezarturic, ceure pecatueri gau egunes damusco negarrac, ezarten cenduezanian.

Tomas argal, eta bacarric cengosan Jesucristo vixtu zala ceure lagun unan Apostoluei si- nistu gure eceunenian; baya Jaungoicoagas, Jesucristoren llaga preciosuetan azamarrac zartu, eta siñistu cenduenian Jesucristo vixtu zata, eta bera zala Jaungoico, eta guison

eguiascoa, eta prometido cenduenian, Jesucen amodioagaiti, vicie biar bada emotea. Jaungoico baga dagos pecatuen dagozanac, eta orregaitic aspiretuten ditues, arimeco dirian, yru arerio demoniño, mundu, eta araguieco, Jaungoico baric egoalaco Judas, codiciec, aspiretu eban legues

Jaungoicoaren semiac elegidu eban Tomas bere discipulu, eta emon beste Apostoluecas batean, mundu gustitic evangelio santuen doctriñea, eroateco potestadea. Arturic Tomacec, bere (194) lagunecac batera, espiritu santu Jaunaren graci, eta doe sobrenaturala, gracie onegas eguin san Tomas mundu, infernu eta bere gorpuce baño gogorraco; iqueratu ece ebalaco munduco persecuciñoac, infernuen laquio, eta lazuec, eta es gorpuce euquico cituen tormentuec

Urtenic cenaculutic doe, eta graci espiritu Santu jaunarenagas, igaroten da Indiaco partera, eta prediqueu Evangelio Jesucena parto, medo, hircano, persa, eta bramaco provincietan. Yrecasiric munduen desprecioa, Jaungoicoaren vondade eta guisonagas deuquen misericordie; ychi eraguinic Jaungoico guzurreascoac adoretea; eta convertiducoac bauticeu Ayta, Seme eta espiritu Santu Jaunaren ycenian, euretan contaudo a bauticeu sala Belengo portalean Jesus adorauc Erreguia. Ichiric provincie onec ordendu cituen obispo, eta sacerdotean cargure, berac zavalduco erlegiño santea oiñean euquiteco; aldendu san Tomas provinci onen vuru cen Meliapur erichon uri, edo cortera, ceñetaco Erreguiac adoretan eban Egusquie bere Jaungoicosat.

Bigarren partea

Euquiric presente Tomasec Jesucristoc sari ascotan ezaneco verbac: Ni banoa, (195) eta zuec tristetuco zarie, zuec yoan biarca dozue erregue, eta principen aurrera, eta euri yrecasi nire Evangelioa, ceuen veguiecas ycusico igaro dodan caliz garraza, virtute, cerueta-rygote, eta aguinduco promesac cumplidute. Emon bada arpegui neuri emonico berbiari neure caliz garrazaco odola arturic,

Presente euquiric Tomasec Jesuceri emonico verbia, bere escalan evillenian, Jaunaren graciegas, beragan confianzea imiñiric, doa erreguien aurrera, eta humiltasun andiegas direuco: berorreco Jaungoicosat adoretan daben egusquie, esta besteric espada Jaungoicoac criaducoa. Egusquie baño andiagoo da guisona, bere gorpuce zarraturic deuquelaco, Jaungoicoaren yrudie dan arimea, eta guisonac ama biar deu bacarric yzatea emonico Jaungoicoa.

Acerraturic erreguia Tomacen doctriñeagas, aguindu eban laba gori baten Tomas zarturic, bertan erre, eta auz viurtutea. Jaungoicoac quenduric zueri erretaco euquen virtutea, Babiloniaco laba gorien zarturic egosan mutil gasteai quendu eucen legues, Tomasec dañu baric, laba vixtute egoaneric urten eban. Iqueratu baric erreguia (196) mirari onegas, coisidu Tomas, eta daroa Jaungoico guzurreasco san ydoloan aurrera eta direuco: velaunico jarriric, adorauc daguiela Jaungoicosat egusquien yrudie. Escaturic Tomasec Jaungoicoari ascoen conversiñoraco, araco ydoloa apurturic lotu dile (sic). Enzunic Jaungoicoac Tomacen escarie, yllunduten da cerue, jarten da edoy balz, eta iqueragarri bet, bertan formau trugoi, yusturi, (sic) ari avazuco, eta terrorri (sic) batec arturic lurre. Yausten da ydoloa lurrera, eta apurturic lotu. Icusiric Erreguiac bere Jaungoicoa apurturic, ezarriric hechiceriaco gaucetara argiro egoan milagroa, aguindu eban Tomaceri vicie quendutea, eta alboan egoan lanceru batec emonico lanzazoac, Tomas ylic ychi eban. Emen bada Tomasec bere misiñoa compliduric, aurquitu martirioco palmea.

Eragocinsa

Yl san Tomas, baya bere arimea igaro san betico viecea dagoan zorionera. Il san Tomas, baya bere arimeac igon eban cerueta, eta bertan dago bere benetaco dirian devotoacgaiti, Jaungoicoari erregutu, eta arimeco dirian mesedeac alcancetan, eta ascotan gorpuceco gachetati libretan. Gure badogu (197) guc bere Tomacec aurquituco zoriona, aurquitu, biarre-

coa da berac mundu onetan eravil cituen pausu santuei yarraitutea. Biarrecoa mundue desprecieu, infernuco lazuec goitu, eta mortificaciño, eta penitenciegas gueure araguie gogorra-eguiea, aurquituco badogu betico dan zoriona.

SANTU GUSTIEN GANECOA

Exordioa

Elexa ama Santeac urte gustico egunetan celebretan deu santu, edo santuren baten festividadea, baya aurquituric ceruan urte gustiec deuquesan egunec baño santu, eta santa gueyago, urtean egun bet dediqueu daroa ceruco santu, eta santa gustiec honrretaco. Santu eta santa gustiec honrreu biarreco obligaciñoa deuquegu; gustiec dirialaco gueure anaje, ayte baten troncoti etorriec garialaco. Gustiec venerau biar dogus, gustiec deuquielaico Jaunaren aurrean medianera guresat ycetea, ceinzuen intercesiñoa, imiñiric Jaungoicoagas, libre-tan gaitu Jaungoicoac arimeco gach eta ascotan gorpucecoetati, arimean oneraco ycenic. Imiteu biar deucegue eurec mundu onetan eravili cituen pausu santuei, guc bere merecidu daigun, batean Jaungoicoa gocetea.

Sarrera

Estago bada achaquieric santue ycete, (198) Jaunaren laguntasunegas batean, edoceiñ estadu, edoceiñ oficio, eta edocein lecutan Jaungoicoa, amau, eta santue ycen leites. Santu ycenic Jaungoicoa, berac emoten ditus auxilio asco dirianac santu iceteco; guc deuqueguen mandamentuec, guc deuguen sacramentuec, eta guc deuquegun arerioac, euquesan, gure aurreti mundu onetati ceruetara igaroco santuec: guc deuqueguen sacramentuec arimec santifiquetaco, eta guc deuqueguen iru arimeco arerio lez goitu, estadu genero gustietacoac santu eguinic, ceruen zartu.

Santuec espagara, eta condenetan bagara, esta Jaunaren errue ycengo, espada baco-charena. Judas Jesucen escalan aurquitu, Jesucen verba ederrac zarrri enzun, eta condenau bazan, esan Jesucen errue, sarritan ezarri eucosalaco santu eguiteco asco cian auxilio, eta graciec; condenau basan Judas, bacarric condenau san, berac gure ycenagaiti, codiciaco videti urten ecegaiti. Jasoten da bada, gueso eta medicuegas jasoten dana: medicuec erre-cetau agaiti guesoa ozatuteco asco dan votiquea, guesoac artu gure espadeu vo / tiquea (199) mingoa dalaco, eta ylten bada, esta medicuen errue, espada guesoarena. Ceruco medicu dan Jaungoicoac, gure arimec santifiqueu, eta gu santuec yceteco, rrecetauric deucos sacramentu, eta beste auxilioac, baya artu gure espadogus sacramentu onec, pecatuen il eta condenetan bagara, esta ceruco medicuen errue, espada condenetan danen errue.

Bigarren partea

Esta bada duderic cetan euqui santuec ceruen dagosela, eta eurec gugaiti Jaungoicoari erregatuten deuceala; orraco altaratan, gure aurreti mundu onetati yoanecoac, imini baditues colocauric santuen imagyñec, da euren vitartes Jaungoicoaganic mesedere (sic) bat alcan-zau deudalaco (sic).

Abram patriarcaren erregus parcatu eucen Jaungoicoac Abimele erichon erreguari: Moycesen erregus, sarri ascotan parcatu eucen Jaungoicoac Israelgo errieri; Elias profeta santuen erregus, ezarri Jaungoicoac asco zan eurie, iru urte eta erdien ciqueturic egoan lurre vustiteco.

Aurquituric guison onec, oraindio munduen aragui mortalean, ainbet alcanzu euqui ba-deu, euren escari, eta erreguec, Jaungoicoan aurrean, ce alcanzu euquico es deu (200) ce-ruen dagosan santu, eta santan erreguec Jaungoicoaren aurrea, gure arimen (sic) convenidu dana alcanzau, eta virelduteco? Mundu onetan dagosan santu eta santan rreliquiec vixiteue-gas, eguin baditus Jaungoicoac millagroac, ce graciec igaro estitus Jaungoicoac gugana, ceruen euren vitartecotasuna imiñiegas? Cenbat mesede alcancetan es da Jaungoicoanic Maria vitarteco iminiric? Cenbat vider alcanzau estosue Jaungoicoaganic ur gozo, eta mamin-zue, ceuen campoac siqueteac arturic, Antonio vitarteco imiñiegas?.

Eragocinsa

Icen bada santuec ceuen arimetan sacramentuec sarri arturic, munduco trabajuec pa-ciencien igaroric, jarraituric humildade, caridade, castidadeari, aurquituric ceuen arimec san-

tifqueric (sic), merecidu daigun gustioc, santuensat dagosan gloriec, aurquitutea - Laus deo, honor et gloria, Amen.

Liburu onec dequesan asuntu, edo escritoan, aurquituten bada fede, edo Ellexa ama Santeac irecasten daben contraco gauceric, declarauten da, dala vorondates contracoa, eta imini espalice legues rretrataric lotu (sic).

Juan Cruz de Renteria

Eracusten da Jaungoicoarenganaco egote edo existencie, eta bere anditasune (201)

Lelengo articule

Jaungoicoa da gauce gustiai icetea emonica, orregaiti izaite aciera eta acavubacoa, ceinec diñoan: Neu nas izaite necesidadescoa, eta iñoganic etorribacoa 'ego Jehobah', Exod. c.3, v 14: au de Nire icena eternidade gustien, nasalaco gauce gustien lelengoco causa-causa causarum. Jaungoicoaren eternidadetico aurquitute, edo egotea, eracusten da humanidadeac, demporaric ucic equin baric, bere ganian euqui daben siñistuteagas, eracusi munduec dequen ordena, eta edertazunegas. Estago erri bet, anchinecoa icenagaiti, divinidadearen ezaupideric euqui estabenic: zavaldu veguieic lurrera, eta aurquituco dire uri, eta albo erriec gauce ascoren esaupide baga, baya es Jaungoicoaren ezaupide baga: Ciceron eta Senecac equi au confirmetan deude. Jaungoico edo divinidadean ezaupidea ain san generala humanidadean ce, Lucrecioc saludau eban bere maezue supersticiñoan contra yagui zalaco.

Ha! desgracies egonagaiti guisona Jaungoico guzurreascoac adoretan, es orregaiti, erraizoisco dan humanidadea, Jaungoico eguiascoaren ezaupidebaga aurquituco icen da. Notaric andieneco filosofoac, politique, eta lecu ereguieic galduteco peligruegaiti, adoretan bacituen errietaco ydolo falsoac, es orregaiti ezautu baric lotuten cirian mundue criaduco izateac euquen anditasun, eta poderioria (202). Anchineco poetac, filosofoacac batean, ponderetan euden mundue ecer ecetati criadu eban Jaungoicoac euquen poderioa. Gauce onen generaco Homero, Hesodio, Horacio, Virgilio, eta Ovidioc diño: admiregarrie dala ecer ecetati gaucec criaduco Jaungoicoaren escue. Fraisonioc: idolatran delitue zala, Jaungoico eguiascoa adoraueceitea baya pecatu onegas aurquituagaiti, erriec noicic peitean igaroten ciriala Jaungoico eguiascoa adoretan. San Cyprianoc diño: erri gueyenac, natural dan inder bategas, confesetan eudela Jaungoico eguiascoan existencie; deadar eguiten euden euren groseriasco supersticiñoan erdien. Ho Jaungoicoa! berac dacuz, eta beragan encomendauten gara —Deus videt, et Deo nos comendamus.

Erri anchineco, eta oreinzucoetan yllun, eta auznabarrean baño espada aurquituric divinidadean ezaupide, eta sinisqueria, arguiro da, Jaungoicoarenganaco fedea, aurquituten dala conforme erraizoisco dan naturaleceagas, zartu dalaco divinidadesco siñisqueria dempora gustietan, guisonan errazoyan. Parenin derichon rreligiosoac diño, chinaco salvajeac artean, estabela aurquituco, Jaungoicoaren ezaupideric esteuquen bat, ofreciduten dituelaco, euren sacrificioac, ceruco espiritu dan divinidadeari, Groseriasco gauce bat ycengo lizate ecer ezari, entendimentu, eta vicieric esteuquen gauceari, promes, eta sacrificioac eguitea. Aurquituric bada modu onetaco oyn, edo cimentue humanidadeari Jaungoicoaren ganian siñisqueriagas, cein da fede onen jayoqueria? Es besteric (203) espada historie sagraduec irecasico doctrifeña, cein joan dan dempora gustien aures, aspireturic ichi guisonan jaquituri, eta guzurren contraco victoria atara siñisquera, edo fede au aurquituco dalaco, humanidadea aurquituco lecu gustian.

Icasvide bacar eguiasco au, humanidadean general dan au, da benetan erraizoiscoa, Jaungoicoaren eternidadetico egoquera, edo existencie eracusteco pasiñoac eguien guzurreagas ezaindu badeu, guisonac bere pasiñoan guzurreasco idoloai adoraciñoa emon badeuzo, da guisonagan dagoan argaltazunen faltea, da guisonan sentiduen errorea. Bada Jaungoico eguiascoaren siñisqueria, humanidadean general, eta dempora gustietan ycenecoa, ecin expliqueu ley bestegas, espada erraizoisco naturaleceagas baño.

Ha! Adanen generaciñoan Jaungoico eguiascoaren siñisqueria da, araco semiac, naturalmentean, gurezoari deucean amodio, respeto eta ezaupide langoa yrecasi semiari esteuce-laco bere gurasoari amodioa eta modu onetaco yrecasteac, naturalesa, errasoia iqueratuco

leuques benetaco seme danac, yques idean enzunic, yñes eguingo leuque, ygues vide deungui au emoten deucen ondoti, eta joanic bere aytaren besartera, eta emon berari zor deucen amodio, veneraciño, eta rrespetoa.

Ateo bat etorri daquigule humanidadeac general eta dempora gustietan (204) euquico siñisquerian contraco yrecaste eta guzurregas enzuten badeucegu, bere argumentu illun, eta consequenciric esteuquen ygues ideari, yllundus eta ychutu leiqueste gure arimeco potenciec, baya beraganic alde eguinic, iqueraturic enzunico guzurrecas, zarturic bioceco sacontazunian, adituric ceru, lur, eta euretaco gaucei, euretan aurquituco dot ateoac quendu gure ycen deusten Jaungoicoa, niri ainbat mesede eguinic ayte on, eta maitegarria.

Bigarren articulue

Eracusi den siñisqueria espaleuco humanidadeac Jaungoicoan eternidadeco egoqueran, pasiño baco errazoyac ezautu biar deu Jaungoicoaren eternidadetico existenci, edo egoqueria, bere eguiquera miragarriscoetati. Nor da bada veguiraturic ceru, lur eta eurec dequesan ordena eta edertasunegas etorrico estana ezaututera eurec criaduco jaungoicoa?.

Guisonan entendimentuec aurquiteco deu ordena, eta edertzunzen ezaupidea, eta emetic atera ylacinosco idalguie, munduen dagoala ordena, eta edertzunzen apainduric. Ordena, eta edertzun au, ecin esan, besteganic datocela, espada Jaungoico jaquituri neurri bacoan entendimentuti. Guisonan limitesco entendimentuec eguinic gaucec, verbaraco erloju, palacio, onci, edo beste edocein gaucec badeuques ordena eta edertzun guisonac emonicoac, casualidadeco obrac estiralaco, celan bada biarca esta jaquituri neurri bacoan entendimen / tue (205) ceru, lur, ecer ecetati criadu, eta eurec conservau, ordenau, eta edertzunzen negas equiteco?, Edo alda casualidadean eguiqueria?. Urrin onelango pensatea, bacarric dalaco Jaungoicoaren escuec eguinic, eta berac conservauten daben obra, edo eguiquera mirariscoa. Ichiric emen filosofia eguiascoari, argui naturalac emongo dituen errazoyacas Jaungoicoaren eternidadetico egoquera, edo existencie provetaco arduria; cristiñau fededunoc ezan biar dogu: Jaungoicoac ece ebala ycharon filosofien ezaupide, eta observaciñoai, bera nor san guisonari eracusten emoteco; filosofic gauce onen ganian dequen observaciño, eta pruevea, esta segurue conforme espadago rrevelaciñoico ycasbideagas, filosofic bacarric deletreau dituelaco, escriture sagraduec yrecasico rrevelaciñoa (sic). Liburu Sagraduec irecasten daben fedeco lelengo eguie da, Jaungoicoac demporan criadu cituela ceru, eta lurre. Moysesec diño: Jaungoicoac esan eban, arguie eguin bedi, eta arguie eguinic lotu cen C. 1 v 3. Salmistec dino: Jaungoicoac verba egui eban, eta gustie eguinic lotu zala, aguindu eban, eta gustie criaduric lotu cen Ps. 148, V 5. Jaungoicoac berac Isayacen vitartes diño: gueitu deucet ceru, eta lurreri, eta presentau yatas.- Isay. C, 45, V, 24.: Juditec diño: Jauna verba eguin dozu, eta gustie eguinic lotu cen ceure duridridadean inder bat eguinic, gestic creaduric lotu cen Ju. C. 16. V.17: Machabiotarren amac yreca / si (206) bere semeai, Jaungoicoac ecer ecetati eguin cituela ceru, lur eta euretaco gauce gustiec eta humanidadean erracea bera. Il Macab. C. 7.V. 28. Ecin bada legoque gauce onen ganian, eguivocaciñoic, dalaco berau Jaungoicoaren eternidadetico egoquera edo existeico leलगoco oyn, edo lelengo fedeco articulue, eta eracusiric lotu, creadore baten necesidadesco eternidadetico egoqueria, da es aciera es acabu baco necesidadesco izaitte creadorea, cein baga ecec ecin equi euquian (sic) izaiteric.

Irugarren articulue

Jaungoicoac eguinic obra principal bat san, bere yrudico criaturea eguita, eta berone-ri naturalesa gustico escuvidea, eta criature au da guisona. Jaungoicoac eceucen verbaric eguin errazoi baco dirian animaliai, eta bay guisonari. Da cegaiti? Errazoisco criaturea dalaco. Emon bere porciñoti lagune, apaindu gracias, vedeincaturic direuque Adan, eta Evari, aci, eta aumentau daguiela munduen euren generaciñoa, ymiriric euri aguindu santuco leguea. Onelan aci cen Jaungoicoaren providencie guisonagas, Jaungoicoac creaduric vedeincatu eban asteco zaspigarren egune, eta aguindu guisonari: egun au santifiquetaco. Aguindueu cumplitaco Adan eta Evac santifiquetan dabe asteco zaspigarren eguna, eta euren lelengoco semiac, ofrecidu Jaungoicoari garbiteguico sacrificioac.

Jaungoicoac errazoisco guisonari imini biar eucen moral dan legue santue eta orregaiti aguindu biar eucen ondo eguitea, eta eragoci charto eguitea; eta (207) imiñi ondo eguiten dabenezaco, premia, eta charto eguiten dabenezat castigue. Ordenau biarreco san guisonanzaco, munduenzaco edertasune biarrecoa dan legues. Jaungoicoa da santue, eta bere santidadean dago misericordiac leguea, guison charto eguinoari, arrependituen bada guisona, bere charto eguifescoagas, errestasun gustiegas, misericordiac dan leguiagas, parcatuten deucelaco. Gauce onen exemplue, aurquituten da, lelengo guison pecatuen jauci saganas, cein castigueu be eban Jaunaren justiciec, baya bertati prometidu eucen Redentorea, bere misericordiasco legueac.

Jesucristo icenic ayta Jaungoicoaren semia, beti eracusi eban, mundu onetan, bere misericordie, vota ece ebalaco, bere ondoti, yñor piedade, eta misericordie baric; pecatariric andiena bada, ece eban yños despreciau, eta lozature ychi, eta bai parcatu: ardi galdu bazulegues veguiretuten eucen beragana, benetan arrependiduric, etorren pecatarieri; alan veguirete ucen Naingo pecatariari, Zaqueo, Samaritana, Magdalena, emacume adultera, Pedro, Dimas eta beste ascori; modu onetaco misericordie eracusi ebalu Salvadoreac mundu onetan diño San Pabloc Ep. ad Tito, C, 3, v. 4.

Jaungoico gustis on, eta justua danac, justoa dalaco, ecin yñon condenau leique, delitu бага, eta ona dalaco, salvau lei guisona, meritu бага, eta yñori onetan perjuicoric eguin baga diño (208) San Agustinec - contra Juliani d. 3 C. 18, N° 35; Duas Epist. contra Pelagi d, 4, c. 6, N.º 16.

Jaungoicoac gura dau guison argal, eta pecatarien benetaco conversiño, eta penitencie eguiascoa. Da cegaiti? Dalaco fedea irecasten dabena, pecatuen ilten dana, mortala bada, salvatuco estala. Facite fructus dignos penitentie - Pet. ad. Corint. C.7. c. 10: pecatariecc pecatuec confesau eta penitencie eguiascoa eguinic, justo eta promesetan fiel dan Jaungoicoac, parcatuco deucezalaco pecatarieri bere pecatuec diño San Juanec- Joan, C, 1 v, 9:

Bigarren partea ceñetan eracusten dan guisonac deuen beresco sentimentuti, ygaroten dala siñisquera sobrenatural danera. Bata biarrecoa bada munduen guisona viciteco, bestia biarrecoa dala guisona salveteco.

Lelengo articulue

Psicologien iquesvideac ofreciduten deuzo guisonari observetea, ce armoni andi, eta miragarri aurquituten dan natural, eta naturalecean goiti dirian gaucetan: guisonaren vioceco secreto, eta erlegiño eguiascoren misterio excutuetan. Adituric ceru eta lurcean Jaungoicoaren poderioa, euren ganean imiñi biar deu guisonac bere atenciñoa; aurquituco dabelaco argui eder bat, ceñiegas ezautuco dituen, ordu artean ezautu estituen misterioac argui onec ezautu eraguingo deucelaco guisonari, ce armonie deuen natural eta sobrenatural dirian gaucec.

Argui onec bada ezautu eraguingo deuzo guisonari, bere vioceco secretoa, eta ce argala dan bere entendimentue, fede baric, rrealaciñoari siñisqueria emon baric, Jaungoicoac eguiñoico mirariec al / cancelaco (209).

Guisona da errazoyaren capaz, eta orregaiti erlegiño eguiascoaren capaz dan criatura, beresco bada guisonagan errazoa euquitea, beresco da beragan erlegiño eguiascoaren sentimentue euquitea. Orregaiti sentimentu onec ycen biar deu oso eta completuac, guisonan deseo, afecto, eta destiñue aurquituteco. Errazoisco guisona, eta fedea estire alcarren arerio, naturalesa, eta humanidadea alcarren arerio estirian legues; erlegiño eguiascoaren sentimentue deuen guisona ecin bada, ycen leite sentimentu onen arerio, alcarren arerio ycen baric, guisonan errazoi, eta fedea bata besteari escuec emonic, eracusten ditues gauce miragarriec. Eurei veguiretu, eta euec irecasten dabena, iquesi gure badeu guisonac, ataraco ditus idalgi ederrac, eta aurquitu betico, guisona zorian egingo daben eguie. Chorien egas eguiteagas, ecin bada aurquitu, bere lumiacc deuen colorea, eta es ichasoan sacontazune, bere ganeco oleatuetara veguireteugas, errazoi andiegas esan eban jaquinzuec: jaquite chiquer,

eta estudio ondo eguin bacoac, doroala guisona guzur eta pasioño deungueco videra, eta al-
dendu erlegioño eguiascoaren videti.

Bigarren articulue

Zabaldu bada naturalecean liburue, eta ondo veguireturic, bertan aurquituco deu guiso-
nac Biblia Sagraduen asterren eta argui mirarisco bat, bertan aurquitu guisonan viocean da-
goela, eguie jaquiteco natural dan egarrie, ceñec daroan guisona, humanidadeco ver / biari
(210) siñisquere emotera.

Guisonan lelengo urtetan, bere gorpuceco sentidu, eta arimeco potenciarj, presentetan
jaque misterios beteco mundue, eta bere vioceco instinto eta natural dan egarriec, escatu
eguie jaquitea. Orregaiti ume batec biarreco de uylluntazun, eta confusiñoan presentauten
jacon gauea distinguidutea, eta cargu au dago encomendauric humanidadeco fedeari; ayte
eta amac, es bacarric irecasten deuzo verba eguiten, baita gauei celan dei eguingo deu-
cen, aytec, eta amac engañetan dabelaco dude baric, dei eguin umeac gauec bateri, eta
besteari euren ycenagas. Guisona ume demporan, lotu basan contentu gaucen ycena jaqui-
negas, aurreraco demporan jaquin gure deu, nor edo cer dan guisona. Noc edo cec emon
deucen izaitea, cetaraco dagoan mundu onetan; eta emen sentidu guisonan espirituec imor-
talidadeco sellu admiregarrie.

Noc bada guisonac, dempora onetan, eguiten dituen itanduteai eranzungo deuce? Neu-
re ayta: cer da Jaungoicoa? Celan eguin cituen Jaungoicoac gauec? Cer bada icengo da
nigues, edo cetaraco nago munduen?. Ara emen, non jarri den guisona eternidadeco dirian
gauec jaquiteco egarriegas; baya bere itanduteai eranzuteco estago errazoiric, bacarric
eranzungo deuzo rrevelaciñoac: divinidadeco dan fedec, ceñegas alcanzauc dituen mis-
terioso dirian gauec, bere errazoyari contra eguin baric.

Irugarren articulue

Completo baco, eta vurlescoa icengo liza /te (211) guisonan acierea, bere entendimen-
tue ascatu, edo ezaupidera elduric, espaleuco humanidadeco federic, berau бага, esleque
erras icengo genero ascotaco operaciñoac eguitea. Nagusi, edo autoridadeac irecasoari si-
ñisqueria emongo espaleusquio, galdue ycengo lizate guisona. Ha! ce magestade andicoa
dan maezu baten yrecaste, eta verbia. Pitagorastarrac, jaquituriaco dudec eravaquiten cituen
sentenci onegas: Maezuec esan deu. Bada asco da berac esanecoa gure autoridadea dala-
co eta berac engañoaco escaituelaco.

Veguiretu gure bada ondo filosofi, metaficique (sic), ciencia genero eta oficio genero, gus-
tietacoai: ycusico da, humanidadeco fedea dagoala guisonari icasvidea emoten. Ciencia ge-
nero gustietacoan, guison gasteari, emoten jacasan ydeac: generalac baño estiralaco. Igaro-
ric guisona jaquituriaco ateatara dino Gramatiquea dala, verbac ondo iminten irecasteco; Fi-
losofie, eguie villetuteco; Geografie, munduen ezaupidea aurquituteco. Baya onec ydea ge-
neralac guisonac equiagaiti, cenbat dempora biar esteue estudioac eguin biar estitu, gau-
ce onec azaldu eta euren demostraciñoac eguiteco? Non bada descanzauc deu, bien vitar-
tean, guisonan entendimentuec? Humanidadeco fedean.

Laugarren articulue

Eracusiric guisonan icasvidea dagoela encomendauric humanidadeco fedeari, cein ba-
ga ecin aurquituco da (212) guisona sepultau artean, igaro biar da apur bet aurrera, eta ve-
guiretu guisonan entendimentue. Bere alturera elduten dan demporeari, ezarri bada videa
munduco parte gustietara, eta icusico da humanidadean parteric nagusiena, vici dala, veco-
quico icerdiegas, ataraco badeu eguneco biar daben mantenimentue. Parte onec estudiau
estabelaco, letraco ciencia dirianetan, euren problemac rresolvietaco, parte esan danac, es-
teuco jaquituri, es capaztazunic. Baya humanidadeco fedea resolvietan ditus, genero as-

cotaco gaucec; evaquiric arbolac, mendutu eta coisidu frutu ederrac, euren aurreti yoanecoari siñisqueria emonic. Da bacarric eravaquiten ditues veguiecas ycusten dirian gaucec? Es, bada igaro doas Metafisique, Geografi, Moralidade, eta Erleginoco casa santure, eta cienci, eta letran ezaupide baric, eravaqui, jaquitun dirian ascoc eravaquiten estituten gauce asco. Da non aurqui modu onetaco academie? Autoridade, edo humanidadeco fedean verbaric verba, generaciñoric generaciñora igaroco fedec, veingo baten egie aurquitu eraguin deuzo guisonari, letraco ciencien jaquiturieric euqui ecagaiti.

Cienci andico dirian guisonac, ceinzuec igaroten dituen gauvelac, eta sosequetan estirian lureco secretoac azaldu artean, ecin igaro leites, mundu onetan humanidadeco fede baga, euren jaquituriec descansauten dabelaco, gauceric gueyenetan, humanidadeco fedean egapian. Socrates batec dino: necesidadecoa dala, bere discurso (213) eta errazoya alde batera ychiric, siñistutea generaciñas datorren tradiciñori; galdu gure espada gustis juicioa, ce guison jaquitu andicoa ycenagaiti, poztuco esta icu[sil]ric bere juicioac ataraco discursoac, dagozala batera, beste guison talento andicoac ataracoacas? Celan bada icengo esta onen posa, araco deser-tuen videac erraturic, ariaza baten, beste guison baten oyñezac, aurquituten dituen moducoa?

Bostgarren articule

Humanidadeco fedea biarreco da, guisona munduco ciudadano eguiteco, eta dividida-decoa, guisona ceruco ciudadanoa eguiteco. Adanen generaciñoa sentiduric, bere errazoyas goiti aurquituten dirian misterioac jaquiteco egarrie, ceiñeri satisfaciñoa emoteco, estagoan lurrian guisonic, ceruti rrevelaue ycen ecic. Cein alda bada guisonan egarrie ametauco daben fedea? Da ydolatrac deuquena, mahometarrac euren alcoran deuquiana, edo judioac deuquena? Es, espada Jesucristoren erlegiño santuco fedea -justus meus ex fide vivit. Paul. ad. Hebr. C. 10. Cer baya esan leique fede onen ganian, bautismu santuen vitartes, teologalaco virtutera eraguiten danian? Nor da capaz fede onen prodijio eta maravilleis (sic) acique-ria emoteco?. Bacarric tratetan da, filosofi eguiascoaren fedean puntu edo parte bat legues, eta orregaiti ezautu, bere misterioac, campoti ezarten dituen frutu, eta argui ederracs. Cein da bada izozac ocitu, eta gogortuegaiti guisonan vioza, erlegiño eguiascoaren chinguerrac ucutu esquero, berotu baric lotuco dana? Ycusiric fede catolicuec eguin, eta eguiten dituen mirariec, ce vioz beregana eldu baric lotuco da? Aurquituric necesidades guisonagan, bere errazoyas goi /ti (214) dagosan misterioac jaquiteco egarrie, fedec aurquitu eraguingo deuzo, satisfaciños beteric ychico daben objetoa.

Guisonan gorpucec, necesidades escatuten dituen, gaucen satisfaciñoa emoteco, Jaungoicoac criadu cituen ataraco biar cirian gaucec. Egarric de guisonan gorpuce? Egarricu satisfacietaco, Jaungoicoac criadu eban ure, eta modu berean beste generoac. Alborans vota ecin bada filosofoan argumentue, ceiñec ereguiric gora galzu bet ciñoan: existiduten galzu onec, bada existiduten deu Jaungoicoac. Ecin vota bere leique alboranz argumentue; sentitan dot fede eguiascoaren, necesidadesco dan, egarric, bada existiduten deu eta bacarric aurquitu erlegiño eguiascoaren casa santuen, cein bacarric dagoan janciric, guisonan espirituco deseo, eta afectoai satisfaciño completoa emoteco señalearas.

iHa! Ce miñec expliqueu lei Jesucristoren erlegiñoan zarturic, guisonan espirituac aurquituten daben poz eta satisfaciñoa? Itaundu, esaupide completoagas erlegiño onetan zartucoai, eta gustiec batera eranzungo deude: ordure artean icara, eta sosegu baga egosala euren espirituac, baya bautismu santuegas, Jesucen erlegiñoan zarturic, lotu sosegu, eta satisfaciño completoan, amatau zalaco, euren espirituac necesidades sentiduco egarrie, zartu cirialaco, betico zoriona aurquituten dan atetic - 'hec est via, ut cognoscant te solum deum et verum, et quem misti Jesum Cristum'. (sic) Joan. C: 17 v.3. Humanidadeco fedearen senti-

mentu necesidadescoac, descancetan deu munduco gaucetan. eta divinidadesco fedearen sentimentue, descancetan da eternidadean. (215) Jaungoicoaren laguntazunegas, igaroric sentimentu sobrenaturalera guisona, eta jarraitu fidelidade, eta intenciño onegas, esteu ychico Jaungoicoac, bere escuti urtenico dan guisona, bere espirituco egarrie amatau artean.

Seigarren articulue

Icenic general, necesidadesco guisonac eguia jaquiteco deuquen egarri espirituala, celan deuco eguie onec ainbeste contradiciño? Celan aurquitu ainbeste siñestuten estabencan erlegiño santaco misterioetan? Icenic bada guisonagan necesidadesco, eta general errazozoya, celan dago munduen ainbet zoro? Ycenic semiac ayteri zor deucen amodioa naturala, celan dagos munduen, euren gurezoac ylten dituenac? Icenic guisonagan natural bere vruenzaco amodioa euquitea, celan dagos, munduen, norberan vruue ilten deudenac? Celan, edo cegas expliqueu leique? Cegaiti galcean daben guisonac bere vicie? (sic) Puntu au ondo examineuric, ataraco dan idelguie da, gustis chiquerra dala, es siñistute, edo increduluen partidue; aurquituagaiti siñistu gure estabencan guisonac, erlegiño eguiascoagan eguie gustiec, estaroe ichi partere bat siñistu baga, bere pasiñoari ondo badatorquio. Eta San Bernardiño dino: au dala impiedade completa, guisonan ychutasune dalaco. Modu onetaco guisonac munduen egonagaiti, gauguesco choric dagosan legues. Auciric lotuco al da, guisonan viorac, gauce misteriosoac, jaquiteco deuquen egarri espirituala? Ecelan bere es. Naturaleceac nocic peitean atareagaiti disforme dirian mostruic, esta galduten edertasunen necesi / dadesco (216) dan leguia. Alan bada aurquituagaiti munduen, es siñistute deuquen guisonac, ecin esan leique: galduric lotu dala guisonan viorac zaconduric dagoen egarri spiritusco dana. Alan valiz, zoro batec, jauleti esan baño esteuco bera zoroa dala, eta guisonan erraceac zoroac icen biar dabela. Es siñistuta deuquena, da bada, entendentue zoratutic deuquena, eta zoratun onen guexoa dator, parteric nagucien, guisonan vioratic.

Elduric bada, jaunaren gracialegas, guisonan instinte (sic), eguie jaquiteco deuquen egarri espirituala sobrenaturalera, guinan (sic) errazoi, eta fedec aurquituco dabe, maravillosa dan armonie bat, ceru, lur, eta euretaco gauec deuquen legues.

Esatia guisonac bere errazoyagas bacarric governa, eta dirigidu viar dabela Jaungoicoac rrevelauric deuquesan misterioetan, da Ellexa ama santeac condenata deuquen proposiciñoa, eta bay humanidade generalac - fides autem non habet meritum, ubi humana ratio prebet experimentum. S. Greg. hom. 26. Esatea argui eder sobrenatural dan au, doala guisonan errazoyan contra, da entendentuen ylluntazun, eta guisonan pasiño char bat. Errazoyan contra alda, achan puntara igon dabenac, bertati jausi eceiteco, achari oratutea? Arrazoyan contraco al da navegaciño lucea daroanac, onci sano bat artutea? Ce agrabio eguiten deuzo Jaungoicoac guisonan errazoyari escatuten espadeuzo besteric, espada guison baten verbiari emoten jacan siñisqueria baño? Bere rrevelaciño santuco verbiari siñisqueria emoteco baño es / padiño? (217)

Iqueragarrie ycengo da, Jaungoicoac bere verba santueri siñisqueria emon gure ycen esteucenai, eguingo deucen juicioa. Esango deuce: zuec siñistu carta, edo mapa mundi bateri, eta beragas igaro ichaso luce, eta peligrosoa: siñistu carta bateri, eta beragas asegureu ceuen interesac; baya sinistu es nire verbiari, cein egoan sendoturic prueba, milagro, eta testimonio alvorans vota ecin ceuquianacas -testimonia tua credibilia facta sunt nimis, Ps. 92.

Zazpigarren articulue

Icenic bada, errazoisco, eta maravillosa, guisonan spirituec deuquen egarrie, gauce misteriosoac jaquiteco cegaiti deuco gauce maravilloso onec ainbet contradiciño guisonan

aldeti? Instinta (sic), eta eguie onen contra, es bacarric jaguiten da guisonen entendimentue, bayte guisonan vioza, eta viozagas batera vorondatea. Egunero icusten da, guisonan vorondatea dagoala guerra eguiten entendimentueri: entendimentuec eracusiagaiti errazoyari, non dagoan eguie, eta bere zorion beticoa, vorondateac vota daroaco alvora entendimentueri, berac presente iminico eguie; especialean vorondateac ychi biar badeu domineuric deuquen pasiño charra.

Entendimentuec direuco vorondateari: gauguesco iviltea peligrosoa dala, baya vorondateac gaugues cumpliduten baditus bere pasiño deuguec, alvora votaco deu entendimentuec imiñico errazoisco dan eguie, eta zarturic gaugues guisona lupeza baten, edo jausiric vide peligroso baten, galdu bere vicie. Vein bada licencioso bateri, astun eguiten jaco, virtuteco videan zartutea; codicio / so (218) bateri, bere diruec istea; incredulu bateri, convertiduric, Jesucen erlegiñoan zartu, eta bere legue santea jagotea.

Eracusiric guisonaren vioceco sentimentu, edo instinto natural eta necesidadesco danc, celan deuquen, bere errazoyaz goiti, aurquiten dirian misterioac, jaquiteco egarri espirituala, cein bacarric amatauten daben erlegiño Jesucenac deuquen fedea, imini den estadien guisona, eta ecin badeu fede au aurquitu bere egarri espirituala amatateco, cer eguin leique? Escatu vorondate onegas Jaungoicoari socorue, eta Jaungoico misericordiosoac, esteu desamparauric ychico, bere escutic urtenico dan guisona - Deus autem, facientibus quod est in se, non denegat gratiam. Sap. C. 4.

Irugarren Partea, ceiñetan eracusten dirian guisonac Jesucristoren erlegiñoan deucesan conzueluec.

Lengo conzuelue

Icenic guisona Jaungoicoaren escutic urteneco criatureric preciosoena, criaduric Jaungoicoac guisona iñocenciaco estaduen munduen (sic) ocupetaco, guisonaren viozean Jaungoicoac ezarrico seilluec, biarreco de u examiñe luce eta estudio andi bet eguitea. Espacios aditu gure bada, nondic datorren guisonan espirituec villetuten daben erligiñoa, bere espiritusco dan egarrie amatauten daben erlegiñoa, aurquituco da Jaungoicoaren escuti urtenicoa dala cein den eguie bera - ego sum veritas.

Eclesiasticuec dino: Jaungoicoac demporaric ucic eguin baga, emon deucela guisonari bere vorondate santuco yquesvidea; guisonac celan aurreratu edadian, alan errevelau deucela Jaungoicoac guisonari (219) bere santidadeco iquesvidea. Ayte batec, celan semiac aurreratuten daben edadean, emoten deucesan biar dituen ycasvideac, modu berian Jaungoicoac emon deucezala guisonari, rrevelaciños ycasvide santuec. Ecin bada ychi euquian Jaungoicoac lelengo san guisona ycasvide baric; ecin adomau euquian graci, eta justicie original sanagas, ulertuten emon baric, nondic datorquion, eta celan empleauco dituen graci onec; ecin ychi euquian, lelengo guison au, Jaungoicoac erlegiño baric, ceiñeri eracusi biar eucesan Jaungoicoac proximu eta vere vuruenzaco euqui viar cituen obligaciñoac.

Icusiric bada cristiñauac, sinestuten dabela, bere lelengo gurazo san Adanec siñistuten eban Jaungoico eguiascoagan da cristinau baten espirituenzaco consueluric andien bat.

Icenic guisona libre, eta ovedienciaren capaz, ovedienzie zor eucen berari izaitea emonico Jaungoicoari, eta Jaungoicoac, guison libre zanari aguindu yan eceiteco arich bateco frutea. Aguindu santueu cumplidu ecic ezarrico cituela, negargarrisco gachac bera, eta bere generaciñoa - Ge. c. 2. - Angueru galduzanac atan imiñiric, auci eban, Adac (sic) aguindu santuek. Jaungoico, gustie dacucenac, arturic contue, condenau eban Adan, eta bere generaciñoa desgraci, eta eriozara Gen. C. 2 v. 12. Ondo eguiten daben bat, ofendidu esqueru,

dude baric deuco escuvidea, castiguetaco charto eguin deucena; ycenic Jaungoicoa guisonac ofendiducoa, justo dan Jaungoicoac, bere misericordiegas, parcatu eucen guisonari, eta prometidu Redemptore bat, guisonan delituec ecarrico gachac erreparetaco; promes onegas lelengo guisona (220) pecatuen jausicoa, lotu consola, eta penitente eguinic.

Munduen creaciño lelengo guisona pecatuen jaustea, eta Jaungoicoac berari eguinic Redemptore baten promesa, estitus alcacetan (sic) guisonan, errazoyac, espada Jaungoicoaren rrevelaciñoari siñisqueria emoteac. Guisonac bada, demporaric galdu baric, biar eban erlegiño onen campotico cultoa aci, guisonac Jaungoicoari asteco egun bat consagrauegas. Ezauturic Adan eta bere semiac pecatarieci ciriala, onen satisfaciñoraco, ofreciduten eucesan Jaungoicoari garvitoquico sacrificioac, emonic Jaungoicoari frute, eta arteguien primiciec cumplidu bere voto eta promes eguiten cituenac.

Bigarren konzuelue

Munduen aciqueran, guisonesco bazarra ycenic chiquerra, orregaiti bazar chiquer san au, egoan ayta lenen edo Patriarcan direcino, eta ycasvideagas, eta euren siñisqueria, edo fedea ygaro euren ondorengoetara, eta onec siñistu, Jaungoicoa es bacarric zala gaucen criadorea, baita euren conservadorea, eta ondo eguiten daben sari emozallea eta charto eguten daben castigu emozallea. Aumenturic demporas, guisonen bazarra, alde eguin biar euden guisonac ayte lelengo, edo Patriarcan direcino, eta ycasvideti, eta orra non astuten dan guisonan artean, lelengo munduen cirian guisonac euquico fede, eta erlegiñoa, ain moduten ce, Jaungoicoac bere poderio, eta magestadea eracusteco criadu eban mun / due (221) umanidadeco parteric naucien, idolatriaco templu eguinic lotuce; Jaungoicoa esan ametan, eta beste gauceci Jaungoicosat ametan cirian.

Ofendiduric Jaungoico, guisonaren esquerbacotasunegas, Jaunaren aurrean justo san Noeri, aguindu eucen Jaungoicoac, casa bat eguin, eta bera, bere familie, eta genero gustietaco animalie bertan zartuteco. Cumpliduric Noec aguindu santueu uresco tormenta bategas ondatu eban Jangoicoac Adanen generaciñoa, loturic Noe, eta bere familie Adanen troncal mundu onetan. Noeri Jaungoicoac dempora onetan emonic erlegiñoa, san ayta lenen, edo Patriarca; emonicoa verbera. Noec consagrauric Jaungoicoari bere vioza, eguin bere zituen garviteguico sacrificioac; eta Jaungoicoac legue particular bategas Noen semiai aguindu, iñor es iltea eta animalien odola edan eceitea - Gen. c. 9 V. 4.

Liburu Sagraduec deucen rrevelacinisco ycasvidea, esta guisonaganic etorricoa, eta bacarric Jaungoicoaganic etorricoa: Bere vorondate santuco icasvidea emon eucen Adan, Enos, Noe, Isac, Jacob, eta bere servicio santuen vicico justoi, eta guisonac gorde valeu iracaste santuen, esan aurquituco, mundu onetan besteric, espada vaquia, eta zoriona, guisona araguis janziric, angueru bet icengo zalaco.

Irugarren konzuelue

Igaroric mille, eta bost eunde urte, munduen creciñotic (sic) pecatuec guisonari ichico inclinaciño deungueagaiti, gu / rasoac (222) seme alabac Jaungoicoaren vildur santuen aci ezagaiti, interesan codiciec, eta pasiño charren deadarrac guisonaren vicocean gueyago egui ieban Jaunaren icasvide santuco deadarrac baño, eta zartu guizona Jaungoico guzurrecoac adoretan, edo idolatrien. Estadu onetan, celan erremedieu guisonac bere ganian euquesan gachac? Noc yrecasi Jaunaren rrevelaciñoco ycasvide santue guisonari? Beti misericordio-soa dan Jaungoicoac, dempora onetan, rrevelaciño santuco icasvidea emoten deuzo Israelgo errieri, ceiñegas aurquitu eban, Adanen generaciñoac, bere zoriontazune. Faragonen alabeac atera eban Moyses uretati, eta dempora atan aurquiturico Moises bere guñerraba, Jetro

erichonen arteguie yagoten Mediaco mendien, Jaungoicoac elegidu eban Moyses ycasvide santuco lecciñoac munduen savalduteco, Ymiñiric Moyses Isrraelarren vuru, eta vera vitarteco zala, ez bacarric yrecasi Adan, Enos, Noe, Abram eta beste Patriarcac yrecasicoa, baite anunciau humanidadeac, etocen demporatan, biarca cituen legue santuec.

Confirmau eta sendaturic Jaungoicoac bere poderioa milagrosco trugoi, eta justuriecás, Syñai erichon mendien; arri biten sellauric emon eucesan Moyceseri guisonanzaco cirian legue santuec, eta dire gaur artean direuen amar mandamentu santuec. Elduric guisona, escritos Jaungoicoac bere leguia emonico demporara, gure ycen eban, guisonac berari magestade andiagogas cultoa (223) emotea, eta onetaraco sacerdotea elegidu Moycesen anaya san Aron erichona,erlegiño santuco culto, edo ministerioa eguitemo.

Igaroric lau mille urte munduen creaciñoti, eta dempora onetan aurquitu Adanen generaciñoan parteric naguciena emperadore san, Erromaco vuru ceuen aspian, dempora onetan Jaungoicoaren semia araguis aguertuten da munduen, eta emon berac, humanidade errazisco zanari, graciosco leguea. Maravillas beterico plan au, ecin etorri zateguian guisonan entendimentu laburreti, elduten dalaco catea batetic munduen creaciño arteco demporara eta ireun biarca, ycengo dirian dempora gustietan.

Laugarren konzuelue eta eguie

Jaungoicoa infaliblea da, eta bere señalea da, dempora gustietaco conformidadea natural, eta naturalesas goiti dirian gauce gustietan, eta orregaiti Jaungoicoac yñor ecin engañau lei, eta es bere vuru bere; eta bere justo dan Santidadeac, esteuzo rrevelau guisonari dempora batian, beste dempora batian contraco gauceric.

Adanen siñistute eta beste Patriarcac euquicoa, esan contradicidu Moysecec eta beste justuac euquico fede edo siñisqueriagas; Jesucristoc gracieco demporan yrecasicoa, Jaungoicoac munduen cirian lelengo guisonai irecasi eucen contraco ecegoan. Jaungoicoac rrevelacinos guisonari yrecasicoa, Jesucristoc gracieco demporan, sendatu, (sic) confirmeu, eta arguero espliqueuric ichi / (224) eban.

Acavuz epoca edo demporan completau eban Jesucristoc graciosco sobrenatural dan legue santue, ceñec bacarric amatau daroa, guisonan espirituco egarrie. Graciosco obra sobrenatural dan onec yreungo deu siglu gustietan, Jesucristoc prometidu eucelaco, bere yreupidea, bere vicario lurreco ycengo sanari- Ipsa sit cum fidelibus suis, usque, ad consumationem seculi, Mat. C.4. Celan bada consolaucio eta cristiñau baten vioza, ycusiric profesetan dabela Jesucristoc graciaco demporan fundaucio erlegiñoa? Ceñetan bacarric adoretan da santu gustien santue, cein dan Jaungoicoa.

Es naturalecea, es munduco paper gustie da asco aspliqueutaco Jesucen erlegiño santuco maravillea; cembat gueyago expliqueu, cembat gueyago examiñeu bere cause maravillosa, lotuten da neurri baga, eta fondo baga eta bacarric esan biarra da: andi, eta miragarriec dire Jauna berorren equiquerac - Magna opera tua domine.

Bostgarren konzuelue

Eta edocein demporan, edocein estaduten, biarreco deo guisonac, sosegu, eta seguro euquico dabén gauce bat; guisonen espirituec, bere viozagás esteu aurquitu sosegu, es segurensaric (sic) yreupideric esteuquen gaucetan, gustie guisonari acavetan jacolaco.

Guisonac bada trabaju, eta desgracien, biarreco deo consoletaco gauce bat; biarreco bere pasiño charrac dometaco freua (sic), edocec lotu; biarreco virtutea aurquituteco, eguiaren arguitasune. Da non aurquituco ditus precios beterico gauce onec? (225) Jesucen

erlegiñoa casa santuen. Cer bada icengo san Adan eta bere generaciñoagas euqui espaleu, jaungoicoaren aldeti, redentore baten promesa?

Desesperau, eta betico galdutea. Da cer ycengo san Jobategas (sic) osasun eta fortune-agas galdu valeu erlegiñoa? Galdu valeu Jaungoicoagan euquen esperancea?

Jesucen erlegiñoac deuco guisonan espirituenzaco sosegu, eta vaquia, desgracieraco konzuelusco balsamue eta virtuteco videa yrecasteco, guilz erratuten estaquierna. Pasiño charrac dometaco, legue arin eta busterri bigune -De Syon exhibit lex, et verbum domini de Jerusalem - Izai. C. 2. Anditazun, eta pasiño deunguiaren demporea, queris baten moduen igaro doa gauce onec amatan dituenac, eurec ycengo, egun baten aranza eta tormentu baya Jaungoicoagan datorren erlegiñoac edade, estadu, eta dempora gustietan deuco guisonan espiritue consolateco balzamue. Emen bacarric aurquitu edertazun, eta gracie guisonan espirituenzaco. Guisonac ez ezautu eguiñegaiti, esta importa, Jaungoicoac dacuz guisonan vioza, eta orregaiti bacochari emongo deuzo berea - Tunc redet unicuique secundum opera sua Pet. ad. Rom. C. 5.

Seigarren konzuelue eta eguie

Jesucen erlegiñoac admitietan estabelaco besteric, espada eguie, lurreco Jesucen bicario danac alvorans votaten dabelaco guzur, eta errorea, ichasoac alvorans votaten daben legues beragana datorren loiquerie, erlegiño onec deuken intoleranciagaiti, Adan semiac diño: letraco jaquiturie dagoala aceraturic, ycenic Jaungoicoac rrevelauco misterioac naturalas goiticoac, eta guisonan errazoyac fede baric / (226) alcancetan estituenac, Ellexa ama santeac esteu admitetan, fede articuluen ganeco disputeric. Ce letrasco dan ciencieri eragosten deuso Ellexeac guisonari euren ganeco jaquiturie iquisten? Da teologie, metafisiquea, fisiquea, jurisprudenci, historia naturala, astronomie, edo arismetiquia? (sic).

Ondo examineuric gauce au, ataraco dan idalguie da: Teologiaren idea, edo objeto estudiaren dirianac guisonan errazoyac alcacantan (sic) estituenac dire, eta bere errazoyagas zar-tuco valiz Jaunaren rrevelaciñoa misterioac estudietan, ecer es leuque iquisico, eta bay asco galdu. Orregaiti biarreco da fedea, eta euquiric puntu cardinal dan au, yquisico dire ydea, objeto eta teologiaren ganeco misterioac. Fedec comuniqueten deuso guisonari argui eder bat metafisiqueco ciencia iquesteco, ceñec direuquen; non aurquituten dan jaquituri eguiascoaren miña. Orregaitic dempora onetaco filosofoac, deuce asco adelantauric cienci onetan, anchineco filosofoan aldean, bada onec, federic euqui ecegaiti alperrico estudioac eguin cituen. Jurisprudenciaco cienciar, bere errama gustiecas, Ellexeac ychi escritidu, eta discutietan, cienci oneri datorquion genero gustietan, eta modu ber[an] beste garaiteco esan dirian cienciaj.

Eracusuric guisonan espiritusco egarrie amataten daben erlegiñoa, dala Jaungoicoaren escutic urtenicoa, cein dan compendio chiquerra verbetan, baya neurri bacoa, deucesan misterio, eta sentencietan - Simbolum est nobis regula fidei nostre, brevis et grandis: brevis numero verborum, grandis pondere sentenciarum. (227) Ag. serm. 135. Erlegino onegas consolau bedi bacochoa.

LAUGARREN TRATADUE CEIÑETAN ERACUSTEN DIRIAN GUISONAC ONDO EXAMINEU BIAR DITUEN EGUIEC

Lelengo eguie

Guisonaren vicie, eternidadeagas comparauric, da ecer esa, eta guisonac il biar deuela, dudedacoa, egunero icusten dan gaucea dalaco, guisonac urte guichi varru icasi biarra deuco sepulturera, eta icusi biarca Jesucen erlegiñoac irecasten dituen fedeco eguiac: Jaungoi-

coac eguingo deucen juicio, eta bere betico icengo dan sentencie; guisonac siñestuten espadeu, Jaungoicoac rrevelauco misterio santuetan, bere sinistu eceiteac, esteuzo quenduco.

Jaungoicoac guisonanzaco eternidade gustien decretauric deuquena, eta decretoetarico bat da, aurquitutea beste mundu bet, ceñietan deuquen Jaunac bere sieruoenzaco betico premia, eta ecriananzaco betico castigue.

Bacochari joco deuzo acauruco canpaya demporeac, eta guisona, veguieic iciric, eternidadeagas aurquitu. Asunto iqueregarrieu ycengo guisonanzaco, bacarric munduen egongo balice legues, bere lecuen iñor jarico estalaco betico dan suertea igaroten. Eguie onec bada iracasten deuzo guisonari, importanci andicoa dala erlegiño eguiascoan, eta bere misterioetan ondo, eta astiro pensetee. Badiño guisonac: estot mediteu, eta pensau gure erlegiño, eta bere misterioetan, bardin deucela edocein suerte eternidadean aurquitutea, da zoro bate legues verba eguitea.

Videsti doyan batec aurquituric erreca (228) peligroso bat igaroteco, eta errequian alboan dagozanac ezanic, andic igaro eceiteco, errequia dalaco sacon, eta corront andicoa, eta bertati igarotea peligrosoa; gustieic ezanaco consejue despreciauric, votaten deu vurue uretara eta itoric lotu noc deuzo errue? Berac bacarric, bestean ezanari siñisqueria emon ezagaiti. Beste onenbeste esan biar da erlegiño, eta bere misterioac indiferencien deuquesanacgaiti. Ezanagaiti: ondo examiñeu, eta pensetaco erlegiño, eta betico eternidadean, eranzuten badeu: Cer deuzo yñori ni condenau, eta infernuen zartuagaiti? Au de benetan entendimentu ychuen zorotazune.

Bigarren eguie

Adanen generacinoco dan humanidadeco parteric naucienac, interes andieneco gauce bat legues, veguiretuten deuzo erlegiñoari, eta vere misterio veneragarri; guisonic jaquinuenac pensau deude astiro erlegiñoan ganian, dalaco betico zorion, edo zorigaistoco suertea, guisonanzaco.

Leguiaren cartillechuec, eta gaur arteco escritoac eracusten deude biarreco dala ondo pensetee guisonac erlegiñoan ganian, cegaiti erlegiño eguiascoa euquiteric guisonac eta guzurreco euquitera da diferencie andicoa betico dan eternidaderaco. Dispute, eta pensamiento asco egon da erlegiñoaren ganian. Biblioteca, eta archivoac escritos beteric dagos gauce onen ganeraco, gueure demporan bere asco escrivietan da onen ganian. Guison indiferencien dagoanac badino: gustieic estabela merecidu examine eta atenciñoa imintea, berac, juz / guetan (229) dabela pensau, leidu, eta iñori enzun baric gauce orretan alperric denporea galdutea dalaco.

Modu onetan indiferencien erlegiñoa deuquenari, esan biar jaco: Nor zara zu guisonan vicoceco ientimentue quendu, eta borretaco? Nor zara Jaungoicoan rrevelacinoac zapaldu, eta catea batetic legues, mundue creau zanic eta gaur arte datocen tradiciñoac, quenduteco? Guisona ilgo estalaco secretoren bat aurquitu dozu?.

Guison gauceric yqueragarriena indiferencien deuquenac, jarri biar leuque sepulturen ganien, ceñieic usteric guichien danian estalduco daben, eta vertati veguiretu etorrico jacan (sic) betico dan desgraciesco suerteari, Jesucen erligiñoan campoti aurquituten bada.

Irugarren eguie

Ozaturic guison indiferentea, bere entendimentuco gueso, eta ichutazunerico; ezaturic erlegiño eguiascoa dala importancie andicoa bere arimentzat; igaro biar deu aurrera, eta eguicic astiroscu examinea, eta atera idalguisco dan discursoa bere entendimentu ychutazu-

neric urtenecoari. Erlegiño gustiec ecin ycen leites eguiasco, eta Jaungoicoari agradabileac. Munduco lau partean aurquituric bazar asco euren erlegiñoacas, posible ete da gustiec eguiascoac, eta Jaungoicoari agradabileac ycetea?

Es, edo bay. Jaungoicoanzaco ecin ycen leites gustiec onac, eta agradabliac. Judioac diño: Mesias ezala etorri mundure; cristiñauac confesetan deude etorri zala, eta berac bacarric erredimidu ebala mundu galduric egoana. Turcuc adoretan dabe Mahoma profeta / (230) bat legues, cristiñauac despreciau profeta falso bat legues.

Catolicu dirian cristiñauac siñistu eta defendiduten deude, Ellexa Ama sante catoliquea dala Jesucristoren esposa, eta berac ecin erratu leyla fedeco dirian misterioetan, protestanteac uquetuten daben. Eguie ecin legoque bien aldeti; bazuec edo bestiac engañau biar deude, eta idalguisco edo ylaciñosco consequencie da, erlegiño gustiec ecin ycen leitezala eguiascoac, eta agradabileac Jaungoicoarenzaco, berau bacarric dalaco eguie bera - ego sum veritas -. Eta bere santidadeac ecin aceptau leique guzurric, es santu estan gauceric. Esatea bada: genero gustietaco erlegiñoa dala ona, edoecin culto, eta adoraciñoagas cumpletan dabela guisonac Jaungoicoari zor deucena, da blasfemi, guzur eta errore completoa.

Laugarren eguia

Posible al da guisonari Jaungoicoac errevelatea vere secretoco misterioac? Esta duderic cetan euqui rrevelau leiquecela, eta rrevelau bere dituela Jaungoicoac emon badeuzo guisonari bere viozeco sentimentu, eta secretoac beste guison bateri eracusteco berbia. Guisonac badeuco bere pensamentuec beste guison bateri eracusteco facultadea, Jaungoico gustis poderoso danac celan euquico esteu bere divinidadeco secretoac guisonari eracusi, edo rrevelateco facultadea? Jaungoicoac criaduric guisonan entendimentuec, ecin emon eusquio guisonari, arguitazune, Jaungoicoa ezatu (sic), eta gauce gustien ganean bera bacarric ametaco? Dude baric bada Jangoicoac rrevelau deuces guisonari, bere divinidadesco secretoac. Cause eta euren eguitadeac, ceinzuec dirian maravillosac, obliguetan (231) dabe siñistu, eta ezaten Jaungoicoac guisonari rrevelau deucela, bere vorondate santuco secreto eta misterioau.

Mundu gustico errie siñistu, eta verba eguiten dabe, Jaungoicoac guisonari rrevelau deucezala bere misterioac, eta mundu gustico guisonac imposible da, alcarregas vanandutea guzur bet compounduteco. Arguiro da bada Jaungoicoac rrevelau dituela bereac dirian misterioac, fedeco dan eguien etorri dalaco gurazoetari seme atara (sic), siñiqueri au zarturic munduen, gaur arte.

Aurquituten da Adanen generacinoa dan humanidadean bazar bat, ceynec dinoan: bera dala bacarric depositario, eta interpretea Jaungoicoac rrevelauco misterioan ganian; bazar onen pretensioari imini biar deuzo (sic) guison gustiec atenciño andie, eta eguin examine arduescoa, eguie aurquitu, eta eguiaren filoso (sic) bat iceteco. Cein da bada esan dan bazarrac deuquen errazoisco dan pretenciñoa? Ume umetatic gurasoatara igarocoa, generaciñooric generaciñoira igaroten dana. Da ce titulu presentetan deu bazar onec, bere pretensiñoa cendatu, eta confirmetaco? Lelengo liburu sagradu bet, cein dispute baga dan zarrena, ceinec zarraturic dequesan moralidadeco legue santuec, eta Jaungoicoac eguinico mirariec. Bigarren bere pretensino, eta icasvidea justificuetaco dino: anchineco legue natural, eta escritosco leguea, graciasco demporaco leguiegas basandu (sic) ciriala, protericeuric egoan moduen misterios betericu liburu zarrenian ataraco (232) eldu zalaco Jaungoicoac señaauric euquen demporea.

Jaungoicoaren seme natural sana, araguis yanciric mundure etorricocac, completau ebala anchineco leguea (- consumatum est passi domini - (sic)) eta graciasco san legue santue-

ri emon aciqueria: anchine jasoneco misterioac bacarric cirialaco yrudi edo figurec, ceinzuec rrealidadean jason dirian graciasco demporan. Jaungoico eguie bera danac ecin yñor engañu lei, es bere vurue engaña leique.

Jaungoico seme san onec fundau ebala bazar bat, Ellexa catoliquean icenagas eta berari bacarric prometidu eucela, bere jagola ycetea etocen sigluetan.

Cein san bada Jaungoico, eta guison sanen doctrinea? San doctrine bat cein irecasi ecin euquian mundu onetaco guisonec, garvie moral, eta bere aguindu santuetan. Santidadesco san doctrine oneri, justicie eguin deuce bere arerio dirianac. Ce cambio egui eban moduen Jaungoico, eta guison eguiascoa sanac? Veguiretu historiay eta eurec diño: Munduco parte naucien vuru cen Roma cer san Jaungoicoaren semia mundure etorri artean, eta cer dan gaur arte. Jaungoicoa mundure etorriric, icusi cetan dagosan bere doctrinea erreividu estaben erriec, eta bere doctrina, edo Evangelogias dagosan erriec, eta aurquituten da eurentan diferencie andi bet: bazuec dagosalaco ychutazun, eta barbaridadean zarturic eta besteac arguitazun, eta morali / dadeagas (233) apainduric. Ce medio euquen bere magestadeac, bere doctrinea munduen zabalduce? Es besteric espada predicaciñoa millagroacas confirmuric. Millagro onec yñoc ecin uquetu leiques. Uquetu eta alvorans voteagaiti, esta importa, orduen confesau biarra deuquialaco millagroric andiena, cein dan millagro baric mundue convertiduric lotutea.

Doctríne au yrecasteagaiti, cer jason eguion mundu onetan Jaungoicoaren semiar? Bere odol preciosoa ezarri, cruce baten vicie emon, eta erredimidu Adanen generaciño betico galduric egoana; yl eta irugarren egunian vixtu. Vixtu zanic berrogeigarren egunian ceruetara igon, prometidu eban legues, trinidad e Santisimiaren yrugarren personea, cein dan Espiritu santu Jaune, etorri apostoluec gana. Orregaiti Ellexa ama santa catoliqueac bacarric deuco eguiaren sellue - Hec est veritas, et que habet viam, ad vitam eternam. Joan. C. 17. V. 3 (sic).

Bostgarren eguie

Jesucen erlegiño catolicec ofrecietan ditus, gure dan besteco seguridade, eta garantie: berac bacarric iminten deuzo guisonari justo, eta artes dan leguia, cein cumpliduric, mundu onetan, ycengo da guisona, angueru bet aragui mortalean: berac bacarric deuco, guisonan desgracieraco, consolagarrisco balzamue, eta berac bacarric deuco guisonan egarri espiritusco amatateco, graciasco ur ederra.

Jaungoicoaren graciaegas, casa santa onen barruen dagoan cristiñauac, yrrai /tu (234) biar deuzo virtuteco ideari, eta fragilidadeac atan iminiric, yausi bada faltaren baten, ceñe-gas ofendidu daben Jaungoicoa, igaro biar deu sacramentuec, biar dirian prestaracas (sic), artutera, ceinzuec ichi cituen Jesucristoc arimec santifiquetaco. Modu onetan, combat guisona eriozara urreratu, erlegiño santa dan onec consolauc ysten guisonan espiritue, Jaungoicoac prometiduric deuquelaco, justo danenzaco betico zoriona. Guisonac bada, ychiric erlegiño catolicu Jesucena, ce erlegiñotara joango da? Protestanteac profesauten dabenera? Eta euquiric onec aimbet, partidu, divisiño, difencie profesauten daben guzur dan erlegiñoan, cein partidutera arrimeuco da? Ce seguridade, edo garantie emon partidu batac, edo bestiac? Igaroco da turcuc deuquen partidure? Eta bertan adoraui Mahoma baten sancarroya?

Guisona aldenduric Jesucen erleginotic, cein bacarric dan eguiascoa, bere autore Jaungoico, eta guison eguiascoa, eguie baño estalaco, eta eracusi dan legues, erlegiño santa onec bacarric equi seguridade, garantie, prueba, eta milagroac, guisona lotuco lizate erlegiño бага, ygaro urteac ychutazun, eta ylluntasunian. Jaquin baric cer eguin vici den artean, eta aurquitu arguitazun бага eternidaderaco; eldu usteric guichienian eriocea, eta betico galdu - Gens et Regnum quod non te serviret peribet. (sic) - Isay. C. 6 Laus, honor et gloria sit soli Deo.